

Johann Elswich von

Bigae Iuridico-Politico Disputatio ...

4 : De Liberorum Educatione, Institutione, Scholis, Professoribus, Studiosis, peregrinatione

Rostochii: Saxo, 1615

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729139506>

Band (Druck) Freier Zugang

J. von Elswech.
R. U. phil. 1615.

BIGÆ POLITICÆ
DISPUTATIO QUARTA,
DE
LIBERORVM E
DVCATIONE, INSTI
TVTIONE, SCHOLIS, PROFES-
soribus, Studiosis, peregrinatione,

QVAM

D. T. O. M. A.

Ex Consensu Ampliſſ. Facultatis Iuridicæ in Academia Rostochiana

PRAESIDE

JOANNE Von Elſwytch Lubecenſi.

Defender

JACOBUS NOLDIUS Malmog. Danus

21. XV. Die Julij; horis locoq; conſuetis.

Seneca. Epist. 76.

*Quid est stultius, quam quia diu non didiceris, non discere? omnis ætatis
homines Schola admittit. Tamdiu docendum est, quamdiu nescias. Si
proverbio credis, quamdiu vivas, etiam seni discendum est.*

R O S T O C H I I,

Excudebat MAURITIUS SAXO.

Anno M. DC. XV.

THESES I.

Vidimus mutua mariti, & uxoris officia; in aciem dedu-
ximus herilem in servos potestatem, & servorum in do-
minos fidem: diximus de parentū in liberos officijs, &
liberorum in parentes observantia: dicendum jam de ju-
ventutis educatione, institutione; cui ob similitudinem argumenti
quædam de Scholis, Academijs, Professoribus adjungo; denique
de peregrinatione nonnulla subnecto.

II.

Magna est Patrium sollicitudo, assidua hortulanorum cura,
ne lactescentes, & molles surculi, gelicidijs premantur, ne arbo-
res uredine, plantæ sferatione, segetes pruinis ac rubigine infe-
stentur; Quidni etiam eam in curam parentes incumberent, ut libe-
ros, Dei donum, & ceu plantas cœlestes rectè curent, foveant, gu-
bernent. Ut enim in semente posita est spes messis: ita totius reli-
quæ vitæ expectatio ab educatione pueritiæ dependet. Muret. Orat. 2.
vol. 1. Prognosticon si petis de Reip. felicitate vel interitu, juventu-
tis educationem inspice, ea si probe curetur, Reipub. felicitas &
ornamentum est, Schoub. 1. Polit. 8. M. Phil. S. Chr. Zornius in orat. de Docto-
ris & præc. boni notis in vol. 2. or. lun. Veisten 3. Excerc. Eth. th. 47. Emund. Ri-
cher. obstetr. anim. c. 3. n. 1. Dresser. 2. Reth. p. 504. Ioan. Himmelius idea boni gy-
mnasii pag. 1. Kecker. 1. Syst. pol. c. 9 p. 191. Giphon ad cap. 9 lib. 5. pol. Aristotel.
pag. 645. M. Sperling. or. de Schol. Ioan. Huswedel. or. Schol. pag. 14. Gualther.
lib. 2. dual. de Schol. p. 84. & seqq. Cas. 5. S. Civ. civ. P. Gregor. lib. 18. de Rep. c. 1.
Christ. Sturtz de Imp. Germ. c. 13. n. 1. & c. 16. n. 1. Lutetiusque filius, Dn. Aza-
rius d. 1. pol. th. ult. lit. F. M. Ioan. Forthman orat. de Scholis. Muret. d. 1 p. 16.
Besold. Clas. 2. disp. 1. th. 6. Aristotel. 8. polit. 1. Simanc. 9. de Rep. 25. Iunius p. 2.
quæst. pol. q. 39 p. 54. Si negligatur contra Dei præceptum agitur.
Deuter. 4. & 5. Eccles. c. 30. P. ad Eph. c. 6. & pestis familiæ alicur. Plut. de
lib. educ. Osr. lib. 1. de reg. insit. Sileo quod bene educati liberi paren-
tes ornant: degeneres deformant. quod non raro fit. Habuit enim
Adamus, Cainum Genes. 14. Noah, Chamū Genes. 9. Isaacus, Esau Gen.
27. Samuel, Joëlem & Abiam 1. Reg. 18 David, Absolon 2. Reg. 17. Au-
gust. Iuliam adulteram, Suet. in Aug. Severus, Bassianum fratricidam
Spartian. in Sever. &c.

*Ed. Cantabrigiæ
M. 1714
in libris*

male edent

III.

*Heroum liber
prærumque noxæ?*

Sed cur dicat mihi aliquis *ἡρώων τέρνα πρῆματα* Heroum li-
berī prærumque noxæ? Demosthenes fato, quo omnia in pejus
ruunt Aristotel. 2. Rhet. 15. c. de nob. mor. & ingen. Naturæ, qua ut ter-
ra nonnunquam fecunda arbores uberes & fructus proferentes
nascuntur, quæ deinde paulatim sterilefcunt. Sic in una aliqua fa-
milia multi præclari nascuntur, mox degeneres succedunt. Aliis
aliæ: nobis quædam divinæ, quædam morales. Ac divinæ quidem
duæ sunt, una universalis, altera specialis. Universalis Dei provi-
dentia, cujus nutu omnia quæ hoc universo continentur, regun-
tur. Nam à Supremo illo numine omnia ita sunt directa, ut quando
ad summum pervenerunt, sensim deprimantur, & ad ima dilaban-
tur. Specialis est Dei justitia, quæ ab hominibus recte facta, præ-
miis ornat, secus acta, poenis gravissimis vindicat. Morales sunt
educatio præpostera, deinde blanda patrum indulgentia, denique
fortuna secunda. Videat qui volet hanc quæstionem plenius discussam. à
M. Wolffg. Heider. in orat. de hac quæst. Ienæ hab. Richter. in axiom. æcon. ax.
15. pag. 75. Sagittar. Exer. Exoter. 16. th. 3. pag. 405. Tiraq. de nob. c. 22. n. 25.
Castell. de. offic. Reg. lib. 1. c. 2. Velsten. Ex. Erhic. diff. 14. q. 5. Junium quæst. pol.
p. 2. q. 53. Christ. Sturc. de Imp. Rom. c. 17. n. 24. & seq. Schonb. 1. Polit. 8. pag. 56.
Junius vol. 2. orat. p. 610. & 443. & vol 1 pag 803. Kecker. C. P. diff. 21. q. 12. P4.
trit. lib. 1. de Rep. tit. 6. Ioan. Babt. Lencium. obs. pol. 58.

Heri

IV.

*Edicere quæ
liberis
debet?*

Cum autem plurimum intersit, qua ratione instituantur, nam
quo semel est imbuta recens testæ, eum odorem servabit diu,
aliquot monita, parentibus, iis tamen, qui ex ferocissimo
optimum animal, ut Plato dicebat, transformari cupiunt, ex hi-
storiorum, & Philosophorum scriptis deprompta, proponam.
Omnem itaque saxum Parentes moveant, ut, cum à natura liberi
inopes consilij, plura vel errore, vel mentis aliqua permotione,
quam ratione agant, propensi ad libidines, proclives ad voluptates,
disciplinæ, quam Diogenes juventutis frenum, virilis ætatis orna-
mentum, senectutis perfugium, divitum securitatem & præsi-
dium, tenuiorum annonam certissimam & præsentissimam appel-
lat, laudabili addicantur. Hæc malam naturam corrigit, & ver-
tit in

Disciplina

tit in bonam: Hæc est illa res omnium maxima, quam oraculum
Atheniensium juventutis auribus inculcandam dixit, non, ut illi
stolide putarunt, aurum vel margaritæ.

V.

Sed videamus utrum parentes præceptoris officio recte desungi possint:
neminem enim esse credo, qui non id lubenti animo, si affectus il-
lum, aut nimis remissum, aut nimis semper attentum efficeret, præ-
stare vellet. Complures tam ardenti liberorum promovendorum,
flagrant desiderio, ut uno eodemque tempore, tenerrima ingenia,
præceptionum multitudine, & sedulitate extraordinaria obruant:
fitque ut dum luculentissimum disciplinæ oleum in vas angustissi-
mum instillant, totum effundunt, non recondunt, perdunt, non se-
ponunt. Complures nimio in liberos amore inebriati, ad docendi
officium penitus caligant, qui pingue-sonantem filiorum blæstia-
lem, elegantissimum sermonem, festinantem usque ad imum su-
spirium linguam, gravem & decoram pronuntiationem, nævos in
facie lumina quædam, & stellas esse putant. Complures à lecto,
non à fundamentis architectantur, novamque & ridiculam docen-
di rationem meditantur. Hic liberos suos ante doctos, quam ullius
doctrinæ aut eruditionis capaces ante Jurisconsultos, quam Gram-
maticos, sapientes, quam eloquentes efficere nititur: Hic ex liberis
nobiles psittacos facit, quamprimum enim tantum abest ut non,
legere possint, ut fari incipiant, Græcam & Hebraicam Orationem
Dominicam, Symb: Apostolicum &c: præ mensa stantes, recitare,
debent, hinc isto puero nullus in urbe doctior.

VI.

Quæ cum ita sint, & parentes ob munera, & multifaria nego-
tia tantam curam, quanta requiritur, impendere nequeant, consul-
tum esse judico, ut si modo eis per fortunas liceat, præceptoribus
bonis erudiendos tradant, ne tam imensum, tam difficile, tam
laboriosum studiorum pelagus, sine optimo Duce & gubernaculo
ingrediantur. Sapienter igitur antiqui, potius Reipub.
quam parentib. liberorum educationem demandandam esse volue-
runt. Et iccirco apud Lacedæmonios, & Thurienses, qui juvenem

N 3

quempiam

C. de la
...
...

n

n

n

Præceptor
...
...

quempiam aliquid indecori patrare vidisset, nec quasi filium proprium redarguisset, emendassetque, tanquam malus & degeneravis multabatur. A qua laudabili institutione tantum hodie deduximus, ut jam parentes, nec liberos proprios, recte tractare, nec aliorum monita, aut reprehensiones tolerare, & perferre queant.

VII.

C. de Scholis publicis
Verum autem melius domi, quam in scholis pueri erudiantur? varie differitur. Et primo certissimum est, juvenilis ætatis affectiones esse perquam plurimas, *Majol. diar. canic. t. 4. coll. 2. pag. ibid. seqq. late & eleg.* omnium autem deterrima hæc, quod ut *Plin. lib. 8. Epist. 23. ait.* sibi sapere videantur, sibi ipsi sint exemplo, neminem vereantur, imitentur neminem. Hinc fit, ut *Emundus Richerius c. 2. n. 2. obsterr. anim. p. 13. & 17. addit,* ut quamprimum aliquid vile & tritum, quale solent pueri in fabis repererunt, tanto fastu & arrogantia tumeant, ut universas artes & scientias supercilio suo, tanquam cœlum humeris Atlantis, inniti existiment, omnesq; alios blennos, bardos reputent. Verum cum in scholam introducti semel atq; iterum ingenij periculum fecerint, eos plus nihilo scire comperiunt. Cum enim neminem præter suos domesticos inspiciant, nemini se comparent, & ita soli sibi solis docti videntur. Deinde melior est publica ad honestam æmulationem, ad Reip. Sapientiam & utilitatem, ad amicitiam deniq; colendam, fovendam, unde publica illa pax & concordia, *Late M. Ioann. Hurvedel. orat. scholast. hanc quæst. persequitur non minus: quam doctè Quintil. lib. 1. c. 3. & seq. Emundus Richerius c. 3. obsterr. anim. n. 3. & 4. Junius part. 2. quæst. polit. quæ 43. in utr. part. & vol. 1. septem orationib. pertractat. pag. 790. Keckerm. Syst. polit. lib. 1. c. 9. p. 193. & curs. philos. disp. 28. quæst. 24. p. 274. Arnis. pag. 430. de Rep. Schonb. lib. 1. Polit. c. 8. p. 54. Cas. Sph. Civit. lib. 3. c. 1. Hænon. disp. 5. polit. th. 7. pag. 83. P. Gregor. lib. 18. de Rep. c. 6. n. 11. Timpl. lib. 2. Oeconom. c. 4. q. 17. Besoldus cl. 2. disp. pol. d. 1. th. 12. Ioan. Gerhard. dec. 8. q. 7. Gualther lib. 2. dial. schol. p. 139*

Laudandus itaq; Magistratus Lubecensis, Scholasticos (ibi Schulers) istos, qui privatis rationibus omnem pueris hippocrenem se non instillaturos, sed infusuros falso profitentur, in urbe non tollerans. Majores nostri propolia, & monopolia peregrinorum severe prohibuerunt, ne quod cives capere commodu oportere.

ret.

*Librum
admittit
p. 2. h. h. h.
11.*

ret, id hospites interciperent, cur igitur & illos literarum mercatores, forum ludiliterarij nunquam, aut certè rarò frequentantes, liberè vagari, & suas tantùm res agere, cū detrimento Scholæ tolerarēt?

II X.

Sicco, quod dicitur, hic pede præterire, nequeo, duas, notatu dignissimas Romanorum, consuetudines, de missione, ad scholas: quas ab antiquitate veneranda, ex probatissimis quibusdam auctoribus diducam. Solebant Romani veteres liberis suis addere aliquem è servis, seu vernulis, sive & è libertis, quos domi suæ habebant, qui eos literis & moribus non tantum privatim institueret, sed quo etiam duce & comite ad scholam irent & domum redirent. Hunc pædagogum & custodem indiscriminatim appellabant. *Plaut. in prol. Mercat. v. 88. & seq.*

Servum unum mittit, qui olim à puero parvulo
Mihi pædagogus fuerat, quasi ut mihi foret

Custos _____ *Idem in Bacchid. act. 1. scen. 2. v. 29. & 30. & in Captiv. act. 3. scen. 5. v. 50 Horat. de art. poet. edit. Bersm. pag. 446. Imberbis juvenis tandem custode remoto, Gaudet equis &c. & lib. 1. serm. satyr. 6. ipse mihi custos &c. & Satyr. 4. Dum custodis eges. &c. Luc. Fruterius p. 2. verisim. c. 11. nec mirandum, cum & servi Philosophi fuerint Hier. Mag. de tintin. in præf. p. 16. Ab hoc autè alius erat, quem capsarium dicebant, qui simul cum illo puero comes, sed non ut ille. Libros enim tantum portabat in scholam, nec aliud ei munus Vlp. in lib. 13. ff. de manumiss. vindicta Suetonius in Neron. c. 36. Iuvenal. Satyr. 10. Goshofred. in l. h. ad. d. l. 13. Gualtherus conjectan. philologic. p. 8. 9. & 10. mihi. Dicuntur & capsarii, capsarum artifices L. ult. ff. de jur. immunit. item qui pro mercede vestimenta in balneis servant l. 3. §. 5. de off. præf. vigil. & addit. Comm. in Iuven. satyr. 3. quod variis balneaticis muneribus sungebantur, puta fricabant, ungebant. Schardius in voc. capsar. Cujac. 5. obs. 8.*

II X.

Soliti etiam sunt Romani viris præceptoribus filias suas erudiendas dare. Testis est Appianus Claudius, qui forma puellæ in ludo literario legentis captus est, *Dion Halicarn. lib. 11. ant. Rom. Attici filia M. Agrippæ uxor à Q. Cæcilio Epirota Grammatico Attici liberto instituta. Sueton. lib. de clar. Gram. De Fundani, cujusdam filia eleganter scribit. Plin. lib. 5. Epist. 6. De Thoningia.*

N 4

Cassiodorus

*Pædagogus
pædagogus
pædagogus*

capsarius

Cassiodorus lib. 4. var. c. 1. Idem liquere potest ex D. Hieronymi epist. ad Gaudent. de Pacatiolæ educat. & in Epist. ad Letam de inst. filiæ. ubi scribit excercitari solitas in Græcis carminibus & sermonis Latini elegantiori pronuntiatione Gualther. lib. 1. διαλογ. Schol. mihi p. 62. & seqq.

X.

Ad quas igitur Scholas mittendæ? Anne ad Scholas Iesuitarum?
Ego, si pensum stylo & filo nonnihil horridiore pertexere liceret, perficerem profectò, ut à Jesuitarum Scholis magis, quam à Salma- cidis fonte, vel aqua fluminis Ciconum abstinendum, & velut à præsentissima Malea cavendum esse, serio statuatis. Verum satius dixisse autumo, si in conflictu nostro probare potuero, quod liberi isti Thaidi Babylonicæ devoveantur, à vero Deo ad superstitiones plus quam Ethnicas præcipitentur, & religionis Lutheranæ hostes evadant insensibilissimi, in omnibus ridiculi, in colloquiis vociferatores & blateratores impudentissimi. Et licet illi citius, quam alij pueros informare posse jactitent, cæterasque Scholas velut Diogenis dolium, aut Trophonij antrum falso derideant: tamen si ipsorum speluncæ aperiantur, scripta & liberi excutiantur, consilia & machinationes nefariæ perpendantur, ea, quæ de Castelli, & cæterorum, in tormentis reticentia examinentur, quibus artibus ab iis parricidia subornentur, procurenturque, proponantur: certò apparebit nec benè, nec tuto ab hisce Iesuiticis Sphingibus eruditionem peti posse. D. Leidbresser. diss. polit. super doctr. capit. inter Acad. Paris. & societ. Ies. Patres contro. lib. 2. c. 1. 2. 3. & seqq. Sagit Exerc. Exor. Eth. 3. th. 5. pag. 66. Idem duas eleg. orat. de hac quæst. in solemn. promot. habuit. Ge- org. Myl. Sendebrieff an die Evangelische Christen in Lifflandi, daß sie ihre Kinder in der Jesuiten Schulen nicht thun sollen etc.

XI.

Quo autem anno ad Scholas ablegandi? Hic omnium non eadem mens: Alijs ab ipsis quasi incunabilis institutio & educatio inchoanda videtur, tum quod nullum tempus cura vacare, sed illic honestatis forma puerorum animi molles, tanquam cera inprimi debeant: tum quod non perfecte, quod serò discitur: alij septimum annum ad hanc rem constituunt: tum quod commodè tra- ctari

Etari nequeant, quod ætas intellectum afferat, tum quod pernicio-
 sum tenellam ætatem instituendi molestia fatigari. Vix enim toto
 tempore, nempe ante septimum annum efficitur, quantum postea
 unus annus potest conferre, ut Hesiodus, Erosthenes, Aristoteles, &
 alii voluerunt. Alij annos non attendunt, sed sat citò addiscere
 putant, etiamsi alterum pedem in cymba Charontis habeant. Ex-
 emplo est Socrates, qui sub Canno, ætate profectus, fidibus tractan-
 dis operam dare cœpit. *Valer. Max. lib. 8. c. 7.* M. Cato. Censorius, jam
 senex Græcas literas didicit. *Cic. de Senect. Plutarch. in ejus vita. Quintil.*
in fin. orat. insit. M. Antonius Philosophus, dum senex esset & Im-
 perator, Scholam Sexti Cheronensis frequentabat. *Jul. Capitol. in Mar-*
co, Borcholt. ad rubr. Inst. n. 8. Accursius quadragesimarius juri cœpit ope-
 ram dare. *Raph. Cuman. in l. cum quid. ff. si cert. petat.* Zafius trigesimo
 ætatis anno animum ad studium Juris applicuit. *Sichardus in ej. vit.*
V. Tiraquell. in præfat. de jur. primogen. n. 203. & seqq. Borcholt. d. l. Jun. p. 2.
Quæst. Polit. q. 42. Nostra autem hæc est sententia, quod privata à te-
neris, ut Græci dicunt, unguiculis institutio exordienda. publica
 non nisi ante annum septimum. *V. Sagittarius cent. 2. quæst. illustr. dec. 6.*
q. 8. Keckerm. Syst. Polit. lib. 1. c. 9. pag. 192. Jun. p. 2. Q. P. q. 42. & 40. Emund.
Richer. d. tr. c. 2. n. 6. p. 36. Keckerm. C. P. diss. 28. q. 20. p. 267. Marc. Gualther.
dial. de Sch. lib. 1. p. 15. & seqq. Schonb. 1. Polit. 3. pag. 54 Haenon. 5. polit. 14.

XII.

Quibus tradendis? Ut prudenti quadam, dum nascimur, obste-
 trice nobis opus est; ita & præceptore, quem per totum vitæ spa-
 tium nobis, velut speculum aliquod, ad intuendum, imitandumq;
 proponamus. Hinc Philippus Macedonum Rex, non tam de filio
 sibi nato, quam quod Aristotole præceptore nactus esset, lætaba-
 batur. Sint itaque inprimis hisce virrutibus præditi Præceptores,
 quas speciatim ponemus. Veri enim ac fidelis præceptoris officium
 ad Ecclesiæ salutem, Reip. commoda, societatis humanæ conser-
 vationem, & Dei gloriam refertur. *A Sapientia & Prudentia vel ma-*
xime paratus sit. Si enim ipse non didicerit, quod aliis traditurus est,
 miser erit magister. Idem adolescentibus discendi cupidus eveniet,
 quod Diogeni, qui balneaturus, cum in balneum sordidum venisset,
 exclamavit, qui hic layant, uti abluuntur? Ita illi, quo modo hic do-
 cebunt

de Senect.

*Præceptores
fidelis
et
virtutibus*

1.

cebant illi, qui doctrina indigent, Sciat quoque, quæ, & quomodo tradenda pueris, ne vel auro scoriam præferat, vel per ambages contendat, quo recta devenire liceat. *Ioan. Himmelius idea boni gymnas: pag. 23. Hænon. disp. 5. polit. th. 36. lit. e. Iunius part. 2. Q. P. quest. 45. p. 75. Quint. lib. 1. c. 2. § 4. V. eleg. carm. Dom. Baudij lib. 1. Civ. sap. p. 22. ubi præposteram Magistratus personam in minime idoneis præceptoribus elegendis calamitatem fundi Scholastici statuit.*

XIII.

Sit pius. Pietas enim si desideratur, cætera cuncta se male habent: Siquidem timor Domini eruditionis & sapientiæ fons omnium. Cum & ii, qui bonas artes proficentur, si sunt in Deum impii, facile juventutem corrumpunt. *Danaus 4. polit. c. 3. p. 302. Hænon. 5. pol. 36. lit. a. Iun. p. 2. Q. P. q. 45.*

Sit vitæ honestæ. Nam qui docet bonè, vivit autem malè, is quod una manu construxit, altera destruit ac demolitur. Operam igitur dabunt, ut modestiæ & gravitatis exemplis in vita quotidiana, convictu, & sermonibus discipulis suis præcant, illis præsentibus nihil, quod obscenitatem, lasciviam, turpitudinem, aut levitatè quandam sapiat, excidere sibi patiantur, nec scurrili, aut histrionico, sed honesto gravi, & decenti amicti vestiti incedant. Est enim puerilis ætas instar simiarum ad imitationem omnino nata. Vis ergo discipulum probum, ipsemet talis esto. Laudatur veterum, laudabilis consuetudo, qui, si aliquando necesse esset quidpiam turpis vel obsceni referre, pueris, mulieribus, & famulis omnibus, cubiculo exclusis, fores pessulis, ac repagulis firmissimè obducebant. *Emund. Richer obst. anim. c. 4. n. 4. Ioan. Himmel. idea bona gym. p. 24. Thom. Sagit. in diarrib. polit. alt. th. 56. Wilhelm. Zepper. lib. 2. pol. Eccl. c. 12. Iunius d. q. 45. Quint. 2. or. inst. c. 1. Hænon. 5. pol. 36. lit. b.*

Amore singulari in discipulos extet. Præceptor enim sumat ante omnia parentis erga discipulum animum, ac se succedere in eorum locum existimet, à quibus sibi liberi traduntur. *Quintil. 2. Instit. 2. Iunius. d. quest. 45. Hænon. disput. 5. pol. th. 37. lit. b. Ioan. Himmel. idea boni gyn. pag. 24.* Certè eum, quem oderis sine tædio nunquam erudire poteris, ex tædio fastidium oritur, ex fastidio tandem negligentia nascitur. Et si odofus ac invisus fuerit

rit

rit descendentibus, in mari sementem certo faciet, & operam simil ac oleum perdet. *Himmel. d. l.*

Sit fidelis, laboris patiens, diligens. Qui nihil simulet, quod auditoribus obfuturum sit, nihil dissimilet, quod profuturum. Sic quoque animatus debet esse is, qui aliorum moderatur studia, ut si unius semihoræ spatio omnem suam eruditionem discipulis effundere, omnemque morum honestatem iis, quasi affricare, possit, nihil laboris formidet, nihil difficultatis recuset, nihil molestiæ detræctet. Præceptorem itaque Hesiodo similem esse volumus, hoc est, virum durum & hirsutum, & multum Solem in corpore ostendentem, *Ioan. Himmel. id bon. gymn. p. 25. Quin. ril. 2. Instit. 2. Wilhelm. Zepp d. lib. pol. Ecl. cap. 11. M. Iunius d. q. 45. Thom. Sægit. in diatr. pot. alt. th. 57. & 58. Hæn. 5. Polit. 37. lit. g. & lit. e. Gualth. lib. 1. p. 19. duab. de Schola.*

XIV.

Et tantum de qualitatibus boni Prædotoribæ: Agendum de via bene erudendi. Et hæc est vel instituendo, vel corrigendo. De illa scribere, sane omnium difficillimum: cum fere nulla regio, nulla civitas, nulla privata domus reperiatur, quæ aliâ ac aliâ haut utatur methodo. Verum cum sæpissime hac de re Doctos consuluerim, imprimis Dn. Theodorum Bussium. IC. & Illustris. Principis ac Domini, Dn. ULRICI Heredes Norvvegiæ, Ducis Holfatiæ, &c. Episcopi Sverinenfis Consiliarium dignissimum. Dn. M. Ioannem Kirchmannum consobrinum meum, Criticorum facile Principes: Fautores & Præceptores meos plurimum colendos: imò alios legerim, & non sine utilitate, absit tamen iactantia, absit invidia, pervoluerim: ea non ut mea, sed ut à viris Magnis profecta, proponam: nec omnibus, sed illis, quos Natura præ cæteris fecit nobiles. Optima itaque & maxime utilia Præceptor suos discipulos docere debet: nec enim qui multa scit, continuo doctus est, sed qui scit idonea vitæ, nec refert quam subtiliter, modo res utiliter, inculcet, Bene igitur Aristippus, teste Diog. Laert. lib. 2. c. 8. cuidam iactanti, quod esset σοφιστής, respondit: quemadmodum non hi, qui plurimum exerunt melius valent his, qui sumunt quantum opus est: ita non, qui plurima, sed qui utilia legerunt, eruditi sunt habendi

*de modo
erudendi
1*

Præcipuus igitur labor, præcipua cura esto, ut remotis ludicris &
sordidis, in timore ac vera veri Numinis invocatione ad summum
Pietatis fastigium adducantur. Mandat enim Deus *Deuter 4. Exod.*
33. 1. Timoth. 6. 2. ad Timoth. 6. Sine Deo nulla mens potest esse bona.
Senec. in Epist. 41. Religionem si tollis omnium virtutum fontem ob-
struis fundamentum ac prognaculum Reip. evertis, *Plat. 4. de ll. Latè*
Cass. Ens thes. polit. part. 2. apotelesm. 30. Et hæc fuit causa, cur Romani
Optimatum filios ad Hæturios augurandi, gratia mitterent. *Val.*
Max. lib. 1. c. 1. cur Galli Druidarum operas expeterent. *Cæsar. de bell.*
Gall. lib. 6. v. Wilhelm. Zepper. cap. 9. lib. 1. pol. Eccles. Iuni. d. p. 2. q. 47. Hænon.
5. pol. 19. Chr. Devotium or. valed. de fundament. &c. p. 5. Huic adiungat stu-
dium literarum & artium Nobilis, maxime Politicus futurus, ut si
forte ad Mithrydatem, Augustum, Carolum Magnum, Elisabetham
Angliæ Reginam, & alios mitteretur, ritè legationis munus obi-
re posset. Hinc Aurea Bulla Electorum filij, & successores Latinam,
Græcam, & Illyricam linguam discere jubentur. *Sleid. lib. 1.*
Hoc enim nos, ubi primum firmiter incedere, atque articulatus
loqui cœpimus, de ipso prope nutricum sinu acceptos, titillatione
quadam honestissimæ voluptatis allicit, allectos præceptis saluber-
rimis complet: non tantum bene dicendi, verum etiam bene viven-
di commonstrat viam: Excitat in animis nostris igniculos gloriæ,
ut Milthiadis trophæum somniamus, hoc imbutus nunquam non
postea, & vitij turpitudinem omni studio refugiet, & officij hon-
nestatisque rationem rebus alijs omnibus anteponet. *Mar. vol. 1.*
orat. 2. pag. 16. Et gaudium & solatium in hoc; nihilque tam lætum,
quod hoc lætius, nihil tam triste, quod non per hoc sit minus
triste. Itaque ad unicum doloris levamentum, studia, quæ
præstant, ut adversa magis intelligam, sed patientius feram,
confugio, *inquit Plin. lib. 8. Epistol. 19.* Rectè itaque Stonyus
Junior, postquam regno fuit expulsus, cuidam dicenti, quid tibi
Plato & Philosophia profuit? ut tantam, respondit, mu-
tationem facile feram. Quanto autem voluptas ea, quæ di-
scendo sentitur, cæteris omnibus major sit, uel illud indicio
est, quod aliarum etiam, qui eis plurimum tribuunt, faciera-
tem tamen quandam esse, ac tœdium consententur, hujus ut
quisque percipit plurimum, ita eam avidius concupiscit.
Pro-

Voluptas
de secundo
partibus

Profectio è literis & artibus petitur quod nec arca, nec ebur curule,
nec alia indolis quidē magna, præbere possunt. Si Palladem roges,
divitias, sed heu, quam instabiles & anxias largietur: Si Iunonē, po-
tentiam, & regna, sed casura, dabit: Si Venerem, faciet suavij, aut
noctis compotem: Sed extremum gaudij luctus occupabit. Minervam verū si
ores, omnes artes te edocebit, & literas, in quibus
folis verum gaudium est absconditum. Quod si forte cui dubium
sit, prodeat in medium Chrysiippus, qui sæpè studio intentus, tan-
ta voluptate perfruebatur, ut eum, tanquam extra se positum, cibi,
potionisque caperet oblivio. Solonem accepimus cum in lectulo
morti proximus decumberet, audivissetque assidentes amicos de-
re quapiam submissè, ne ipsi molestiam parerent, disputantes, ere-
cto semimortuo capite, rogasse eos, ut aliquāto loquerentur clarius,
si & moriens aliquid discere potuisset, discessum è vita fore jucun-
diorem. Hinc Planestius ille Plautinus, reges sibi sua regna, divites
divitias habere dixit: Et Megadorus ille Senex etiā Plautinus, nihil
moratur magnos animos, dotes, dapnileis, clamores, eburata vehicu-
cula, imperia, pallas, purpuram. Neque vero pertimescendum est,
ne aut labore frangantur, aut voluptatum irretiantur illecebris, ij,
qui ætatis suæ florem litterarum & artium studijs dedicandum esse
statuerunt: tanta siquidem est oblectatio paulatim acquirenda co-
gnitione rerum sese pascentis animi, ut, eā qui fruuntur, ab ijs nē-
que laboris tædium, neq; avocantium voluptatum blanditiæ sen-
tiantur. *Plura de literarum humaniorum utilitate & jucunditate apud. Mu-
ret. vol. 1. orat. 2. & or. 3. & 23. Majoragium orat. 19.* Præpostera sane mi-
hi videtur instituendi ratio, ut tenerrimi discipulorum animi pri-
us præceptis Grammaticis edocendis, quam vocabulis & rebus,
quæ scire juxta Quintilianum maxima est pars eruditionis, decli-
nandis & conjugandis imbuantur. Et quid frequentius in hoc solo
Germanico, quam ut Grammatices præceptis onerentur. Sed quid
dico Grammatices, rectius dicerem Grammaticorum. Nam in hac
classè Donatum, in altera compendium, in altera ipsam Grammati-
cam discere coguntur, & hoc fit in una urbe: adeo ut passim in scho-
lis tot reperiantur libelli Grammatici, quam ipse propemodum
scholæ classes: quod si alius ad aliam scholam mittitur, statim me-
tu & suasu præceptoris abijcere debet illa Grammaticæ rudimenta
quæ

quæ didicet & assumere quæ in illa schola discuntur. ô mores ô se-
cula! hæccine est bona institutio! hoccine est promovere juven-
tis studium! imo retardare, inhibere, turbare. Et quid hoc seculo
ijs, quæ dixi frequentius, placet itaq; mihi alia instituendi ratio, ut
post habitis Grammaticorum præceptis edocendis, in declinatio-
nibus & conjugationibus, quotidianaq; loquendi formula cottidie
informentur, & quo sæpius eò citius & fælicius. Nihil discant ni-
si quod mente percipere possint, quod ut fiat, aut depingendum, aut
ita dilucide & clare proponendum, ut licet non videant, sensu ta-
men apprehendere queant. Monstrôsæ enim absurditatis est pu-
eros jubere rationem reddere cur rectè latine loquantur, antequam
ullo modo rectè loqui possint, prorsus ac si quis à rustico rationem
postulet, cur Magnes ferrum trahat, priusquam cognoscat, quod
trahat. Quæ via & methodus instituendi p. tēp. huius Acad. Ma. Dn.
Reçtori D. Eilhardo Lubino Theol. D. qui desideratis & approban-
dum consilium, de latina lingua compendio se à pueris discenda,
conscripsit, quod N. T. Lat. Græc. Germ. præfixum. Et Excellen-
tiss. & Cl. Dn. Jacobo Fabricio Med. D. & P. h. ac. & c. adeo arridet, ut
& ipsi in carissimis eorum liberis periculum faciant. Quæ ut & il-
lorum & aliorum bonæ indolis liberis ad Dei gloriam, & pro-
ximi, eorumq; tandem emolumentum cedat, ex animo voveo. Et ut
mantissæ loco hoc addam, quotusquisq; reperitur, qui decem ad mi-
nus præcepta, quæ olim, hoc est, ante decennium aut quod excurrit,
diligentissime memoriæ mandavit, vel ad unguem recitare potue-
rit, in recenti adhuc memoria habeat? cum enim usu, & experien-
tia solidam sibi acquisierint doctrinam, non multum in præceptis
laborant. Ridiculo sese propinunt Despauterius & Nebriensis, qui
carminibus obscuris & hiantibus, Grammaticæ præcepta compræ-
henderunt. Multum præceptoribus incarminibus interpretan-
dis, sed multo magis adhuc discipulis anhelandum, qui pro re unica,
simplici, aperta & facili plures involutas memoriter ediscere, co-
guntur: nempe carmen ænigmaticum, deinde glôssema latinum,
tertio vernaculam interpretationem, quartò adnotationem & com-
mentarium Præceptoris, à quo notitia carminis dependet.

Enormiter etiam hallucinantur, ut rectè monent & notant
D. Eilh. Lubin, dict. conf. & VVollg. Ratich. in sua didact. Præceptores
qui

qui discipulis, quando vix pauca Latina nomina & verba laboriosissime didicerunt, proponunt exercitia Germanica in latinum transferenda. Jam autem quæ absurditas est, postulare à puero, ut maternam Germanicam linguam, transferat in Latinam, quam nondum didicit, sed adhuc discit: in quam enim linguam quisquam aliam transferre cupit, & qua lingua interprete (*verba sunt D. Lubini*) quisquam aliam quampiam linguam vult addiscere, illa interpret lingua, illi sit notissima. Hinc ex Daspodio, Vlnero, Mureto, Buchlero, aliorumq; vocabulorum sylvis & dictionarijs suo Marte juxta Grammaticæ regulas latinum sermonem formare jubentur. Vnde styli inæqualitas, unde Germanismi, Latinismi.

Bonos itaque eosque optimos auctores ad manus sumant Præceptores, in quibus explicandis, & enodandis observent, ut methodicè, perspicuè & breviter agant. Qui enim in perplexitate, & obscuritate tædiosa, prolixitate nimia, studiosam juventutem onerant, ingenia sapius ingenua lacerant, tempus quifquilijs, & tricis intricatissimis atque inexplicabilibus, perdunt, sumptus Parentum, una cum tempore furtim surripiunt, auctores non explicant, sed implicant, non evolvunt, sed involvunt, & talia dicitant glossemata, quæ longe sunt ipso auctore, quem explicare debebant, obscuriora. Hi, uno verbo dicendo, non sunt Præceptores, sed deceptores, non Doctores, sed seductores, imò & sumptuum & temporis decoctores. *M. Phil. Zornius or. de præc. cond. Hænon. 5. Polit. 37. lit. f. lun. p. 24. Q. P. q. 45. Ioann. Himmelinus idea boni Gymnas. p. 27. & seqq.*

Cumque lectio, ut ait *Hieronimus*, sine stylo aut calamo formans est, omnium laborum præceptoris novissima. hæc meta sit, ut ad conformem & perspicuum stylum condoceant discipuli. Non possum hominum quorundam furorem, & dementiam, qui rebus ipsis, quas oratione debent illuminare, tenebras densissimas offundunt, atque dicendi quoddam genus, asperum, horridum, implexum, Græcis, & Latinis, veteribus intentatū, omni elegantie, nitore, & perspicuitati præponunt, & velut fere, quæ nè capiantur, cubilia confundunt: sic de industria, inquit
Seneca

Seneca compositionem disturbant, & lumen, quod in eis est, tenebræ fiunt. Sermo quoque debet esse dilucidus & perspicuus, non potest autem nisi sit facilis, non facilis, nisi notus, non notus, nisi communis, & tanquam lux meridiana omnibus cognitus. Hinc illud Stageritæ perpetuo loquendum cum multis, sciendum & sentiendum cum paucis: & illud Ciceronis, usum loquendi populo concedendum, scientiam nobis reservandam esse. Ita scribendum, ut scriptio non antiqua aut obsoleta verba sapiet, sed allusionem ad priscum ævum, historias, fabulas Poetarum, phrasas & allegorias exquisitissimas. Displicet & illud quod quidam volunt esse Ciceronis, quidam Lipsij, aut aliorum simiæ, nullumque præter unicum Lipsium, aut Ciceronem legunt. Habet enim unusquisque naturalem stylium qui certi alicujus duntaxat auctoris cancelli includi nequit, eum, quò magis excolit, eò illustriorem, ornatoremque reddit. Poetas, Oratores, ex quibus vera eloquentia, quæ est sapientiæ servus atriensis; doctrinæ organum, prudentiæ manus, civilioris vitæ clavus, hauritur, cum delectu legant. *Nihil enim de eloquentiæ aut poeseos dignitate, dicam: plura apud Majorag. orat. 12. adversus eos qui ornandæ orationis studium, & dicendi elegantiam vituperant. ejusq; de eloquentia dialog. Muret. vol. 2. or. 7. & seq. & orat. 12. de laude poes. & vol. 1. orat. 21. de via ad eloq. perveniendi. Perpinian. or. 6. de Rhet. discend. Fr. Petrarch. dial. 9. Em. Rich. c. 5. ob. an. n. 1. Val. Max. lib. 8. c. 7. Car. Paschal. de opt. gen. eloc. script. annex. ejus cens. ingr. anim. Keller. off. jur. pol. l. 1. c. 8. Linguam Græcam cum Latina, ut Cic. filio suo suadet, conjungat. Admirandum quod de admirandis duobus viris Scaligro & Joan. Meursio Lugduni-Bat. modo Professore, amico & fautore, meo pl: colendo dicitur, qui prius Græcam, quam Latinam, linguam didicerunt. Testis est Commentarius Dn. Meursij in Lycophronem, obscuris. Græc. auctorem, qui que pridem ab Aristot. ob obscuritatem, tenebras, & frigora est condemnatus, quem anno ætatis 18. magna cum laude perfecit. V. alm. Lugd. in vita ejus. Nec sinistra hoc factum ratione, quamvis nobis præpostera. Quid dicam de disputationibus, Et si illis non minus veritas, quam ex duorum silicis attritu, ignis eliciatur, tamen, cum procreetur lididrixandi, & puerilis quædam ostentatio decipiendi adversarium errorè gignet, aut certe scrupulū relinquat, eas, in scholis trivialibus, secus*

secus in universitatibus, non probo: præsertim cum de arduis re-
 bus collationem instituant, quomodo enim disputandum sit. quod
 scire Ioan. Himmel d. sp. singulari de disputatione & Rod. Goclen. in part. Log.
 docent. plane ignorant. Non possum intermittere, quin ex Euphor-
 mionis Lufinini Satyrico; verba p. i. pag. 207. ad. 211. scripta in in-
 cæptas huius seculi puerorum disputationes afferam. Ridebam ego pie-
 tatis superbiam, cum illa (intellige Lapidiam Fibullij ex Focula fratre neprem)
 homines arceseri iussit, quos habuerat viæ comites, ac seioris disciplinæ magis-
 tros, quorum certe tumulus, si morientur, saltem exemplo Metelli, corvum debe-
 bit. Horum unus, quoniam Bonæ Sortis ac omnis erat, intrepido vultu præces-
 sit. Alter semicandidâ veste nec avare manicatâ sequebatur, Qui, ut intrave-
 runt thalamum, ea salutatione, quæ professionem proderet studiosorum, penè ri-
 sum expressere spectantibus. Ac deinde magnâ volubilitate sermonis, omnes sibi
 vices tradidère loquendi. Non Callioni, non Fibullo, non ipsi Lapidia permissa
 vox: sed illi, velut theatrum ascendissent, aut ineptiæ suspensionem per audaci-
 am loquendi tollerent, varia Sanctorum dicta factaq; nimis oppido tenaci me-
 moria recensent. Quanquam, nisi fallebar, ita appositè, ut sapius Cadmus, quâ
 Harmonia canere videretur. Ac dum modo in scientias ludunt humani iudices re-
 cti, modo conjugium frigidissimo sale proscribunt. paulatim ad differendum lapsi,
 tam acriter ceperunt contendere, ut res meo iudicio ad manus pugnamq; specta-
 ret. Vix restabant sedilia lacertis pulsantibus, & ipsa manus vehementius pro-
 ductæ aerem penè in sibilum cogebant. Cohorruère omnes ad divini strepitus mi-
 raculum, & nobis, quorquor Romani sermonis expertes non eramus, audiendi
 curiositas altissimum silentium indixit. Sed illi, quæ confusa & indigesta mente
 conceperant, tanta intelligendi difficultate fundebant, ut non modo non Latine,
 sed nec humane loqui crederem. Iam non inter se ipsi, jam se quicq; non intellige-
 bat, cum uterq; vinci arbitrio spectantium nollet, & in hoc victoriam poneret, si
 prior non desitisset loqui. Igitur horas pene quatuor præliantium æstus absumpsit
 cum id unum quererent NVM AD SYLLOGISMVM SIT NECESSARIA CON-
 CLVSIO? Cuiusq; cresceret difficultas per obscurissimæ disputationis noctem, tan-
 dem erupit ille, qui semî candidam vestem penè sudanti fumo succaverat, & con-
 sumptis subtilitatibus provocavit ad injurias, ut qui attrito ense fractore destitu-
 tus gladiator ad luctam, velut ad compendium pugne, æmulum strictis amplexi-
 bus cogit. Tu vero, inquit, ineptissime, mihi etiam controversiam moves, tanquâ
 in meo regno non essem; id est, tanquam alius id, de quo agimus, aut laboriosius
 quesivisset, aut felicius invenisset? Testes sanctissima domus nostræ parietes, qui

toties adlaterum meorum vires obstupuerunt, dum non minus menses quatuor adolescentes nostros declamando, & scribendo exerceo, ne hac semel questione ut oportuit excussa, quid de ea alius à quoquam discere possent. Vix ducentis horis legas, quæ in hanc materiam ex pluribus authorum millibus solita brevitate decerpsi. Quæ disputandi lues, & contagio, multorum imbibit animos ut si unam aut alteram materiæ quæstionem in contrarium trahere possint, totius septimanæ spatium bene collocasse autument, quæ sane mihi præpostera, videtur, studendi methodus. Consultius illis itaq; esse iudico, ut in epistolis, aut brevibus orationunculis, cottidie sese exerceant: quod institutum, & in Academiis haud contemnitur. Sic Lovanij Eric. Puteanus Bonæ Mentis Palæstram ingeniosè instituit: Dn; Fridericus Achilles Dux Wurttembergicus Tubingæ consultationem &c. Ut de ijs quæ legerint, scripserintve, diligenter examinentur. Quod quidem docentibus, laboriosum, sed discantibus utilissimum. Repetitiones enim iudicia adolescentum limant, vim, & celeritatem ingenij acuunt, memoriam firmiorem, & promptiorem reddunt, linguam expoliunt, facultatem loquendi, & facundiam extemporalem alunt, pronuntiationem, in moderanda voce, & vultu, vitandisq; ineptis gestibus formant, ad communicationem sermonis, comitatem, & suavitatem colloquiorum, in congressibus adsuafaciunt, & animis inanem persuasionem eximunt, de qua Seneca, multos ait, ad veram sapientiam, & eruditionem pervenire potuisse, nisi se jam pervenisse putassent. Ioan. Himmel. Id. p. 31. Wilhelm. Zep lib. 1. Pol. Chr. c. 10. Cæteras quotquot sunt artes, Nobilis puerita studeat, non ut diu in eis detineatur, sed ut ille, qui ignem à vicino petit, non diu illic hæret, sed ablato eo, focum accendit: sic nobili puero capiendi igniculi præceptorum Logicorum, Ethicorum, Politicorum &c. Et statim ad ipsum usum properandum. Keckerm. S. Pol. lib. 1. c. 2. p. 96. In his enim illud Neoptolemi apud Ennium locum habet. Philosophandū, sed paucis Gell. lib. 5. Noct. Attic. c. 15. O peram etiam studio Historico tanquam omnium jucundissimo, navet. cuius laudes recenset. Latè Muretu volum. 2. orat. 13. Aul. Gel. Noct. 1078. & seqq. Attic. c. 18. Iunius vol. 2. orat. 1. Diod. Sicul. lib. 1. Bibl. Hist. pag. 1. & 2. edit. Seeph. Keller. de off. jur. pol. lib. 1. c. 7. Patrit. lib. 2. de reg. instit. tit. 10. Canonherius lib. 5. disc. Pol. in Corn. Tacit: pag. 127. & seqq. Majol. dier. can.

*Exercitia
Cæciliam*

*Repeti
Honor
Stiles*

rom.

rom. 2. col. 6. Adunco itaque naso suspendendi, qui quam primum, unum atq; alterum verbum latinum fari possunt, statim animum, nullis Philosophiæ, & bonarum artium præceptis munitum, ad juris studium applicant: hinc, cum sine pennis cum Icaro ad Solem propius, hoc est, Iurisprudentiam volare nituntur, in Erroris mare incidunt. Non ita pridem est, cum vir sapiens inter causas corruptæ Reip. doctrinarum contemptum ponit, dum stolidi patres vix septuennies pueros præcipitant, ad studium juris, 1. Lips. lib. 4. quæst. epist. 20. & 21. & cent. 5. misc. epist. 83. & 88. ex hist. Anglica & Marbica Parisiensis. Zach. Viator. diss. Topic. 1. pag. 12. Qui sine Philosophiæ cognitione in Themidis castra, gleich wie die Fliege im Wey irrumperunt, nihil agunt; licet multis prælectionibus, & collegijs nomina dederint: reuomant enim, & perpete cruditate laborant, alludebat olim Stoicus Mystra apud Ariarum lib. 1. dissert. c. 26. Vos igitur, quorum præcordia de meliori luto, ante oculos ponite Alciatum, Sichardum, Cujacium, Fabros, Donellum, Giphanium, aliosq; qui in Themidos regno clavum tenent. A Philosophiæ jubate, nec infitentur, nacti sunt, quod acutius cernunt, luscioso cæterorum dupundiorum grege. Nec est modo meæ intentionis, afferre illos, qui, modo Philosophi, modo boni alicujus Icti partes in se suscipere possint. Plures, qui de via, & ratione instituendi scripserunt, præter Alstedium in Syst. Mnem. latè Majorag orat. 16. Emund. Rich. in obst. anim. Murerus vol. 2. orat. 18. Zepp. lib. 2. Pol. Christ. c. 12. Io. sch. Camerar. de præcept. mor. ac vit. VVolfg. Ratich. in nov. didactic. D. Eilh. Lubin. d. cons. ab omnibus approbandum. Chr. Devitium d. orat. valed. Ioan Riv Attendor. lib. de rat. doc. & Ioan. Possel. orat. de rat. dis. ac doc. ling. Latin. Græc. Ant. Schor. de rat. diss. &c. non adduco.

XV.

Restat ultimum boni Pædagogii officium, quo est in corrigendo. Correctio enim vitæ, & morum, ut D. Bernhardt verbis utar, compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum, cervicem submittit, supercilia ponit, & vultum componit, ligat oculos, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iram, format incessum, ut non immeritò Dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, Magistra virtutis, à Cypriano appellata fuerit. Itaq; studia juventutis dirigere, mores vero non corrigere, quid aliud est quam in vas impurum, gene-

*Correctio
Müller*

rosavina transfundere, & furiosis arma nocendi præbere.
Vnde Aristoteles primam juventutis institutionem à morum
informatione aggressus: qua in re Platonicos item habemus aucto-
res, qui primum de virtutibus purgantibus, quam de exempla-
ribus purgati animi agendum, & recte parendi & obsequendi fa-
cultate, tanquam à fundamento totius virtutis exordium
censent. *V. Cas. lib. 7. sph. civ. c. 15. pag. 373.* Proinde cum quædam inge-
nia sunt levia & inconstantia, quædam tarda, quædam acuta &
mediocria, quædam divina, Præceptor sciat ingenia discernere, & si-
cuti cuiusq; tulerit indoles tractare, quidam calcaribus indigent,
quidam frenis, nonnullorum ad serviendum, nonnullorum ad
imperandum naturaliter esse disposita. Diversorum igitur ingenio-
rū adolescentes sub idem mittere jugum, nihil aliud est, quā equos
afinis adjungere, & unum calcepodium pedibus aptare omnibus
*Iunius P. 2. Q. P. q. 50 p. 87. & seqq. Chr. Devotius orat. Valed. de fund. p. 13.
& seqq. Hænon. 5. polit. 37. lit. d. Emund. Richer. c. 4. obst. an. n. 1. Ioan. Himmel.
Id. bon. gymn. p. 33. Ioach. Camer. carm. eleg. de præcept. honest. & decor. pueril.*
C Ingenia ita liberalia non trahenda, sed ducenda ad Sophiæ templū,
nec verberibus sed verbis: nā oderunt boni peccare, amore virtutis;
nec mens generosa regi verbis, nec verberere gaudet. Ac egregie Q.
Curtius equus nobilis umbra virgæ regitur, ignavus ne calcari qui-
dem concitari potest. Nec tamen, quod interdum in scholis virgis
non sint cædendi, ex his quis inferat *de qua quæst. vid. Iun. p. 2. & c.
P. q. 46. pag. 78. & seqq. Emund. Richer. c. 6. obst. an. n. 7. Sagit. Exercit. Exo-
ter. Eth. 3. thes. 5. lit. b. p. 70.* Multas vero pecuniarias in scholis pla-
ne non ferendas esse assero. Divites enim tantillum à parentibus
aliud etiam prætendentes, extorquebunt, modo natibus cave-
ant suis. Pauperiores genium defraudabunt suum, & quærent,
vnde tandem possint, furantes etiam, ut quod dent, habeant. *Sag. d. l.
Quare ut Himmel. d. p. 34. ait non semper manus in vlcere habenda*
sed quædam mussitanda & huic ætati condonanda; Qua de causa,
non possumus satis mirari illos Timones & Plagosos orbilios, quos
jures ex antro Trophoniij prodijisse, quibus obsonium est, etiam le-
vissimam ob causam in pueros sævire. Hi præceptores nimis
rigorosi faciunt, ut ætas tenella literas odio incipiat habere,
hinc sepe fit, ut animo consternati malint in pristinum detrudi
quam

Ingenia
Sopent
Debin

que
geni
Sopent
Debin

Plagosos

quam in Scholas duci, & sic ingenia præclara & spei maxima, in ipso flore, tanquam turbine aliquo, aut subita tempestate, nimia Præceptorum austeritate percelluntur. Ingenia mobilia & vaga tutela, iudicio, & prudentia ceu lapis fugitivus Plinij infusione plumbi, aut naves anchoris validissimis revincienda, ne funditus desperent. Ingenia dura & servilia non indulgentia, sed Herculis pharmacis salutaribus, tanquam Termirium istud malum evincere tentet. Præsertim cum juvenes in pervicacia consuetata obduratè lapi descere senserint. Quo autem ingenio præditi sint, nunquam melius exploratur, quam per actiones eorum ludicras. Cum enim verba sunt Richerij inter ludendum, ubi eos nihil metus aut magister prohibent, magna uti contentione, ac vim omnem & impetum animi effundere soleant, eò quod nullo tum metu, aut freno cohibeantur, qui dignoscere voluerit sint nec superbi, lucro aut mendacii dediti, iracundi, pervicaces, contentiosi, oportet ad eorum lusus diligenter & prudenter attendat. Tandem cum vita nostra sit πρόσθετον ἢ ἀνάγκη animi remissio quædam ætati juvenili permit-tenda. Longius proficiunt illi, qui paululù regressi Spiritum collegerunt, alacrioresque ad studia redeunt. Nec concedendum otium ut cibus quo repleatur, sed ut oxij balsamum, quo excitetur, aut ut Electuariù, quo stomachus occludatur. Ioan. Himmel id. bon. gym. 37. lunnus vol. 2 orat. pag. 66. & q. 53. part. 2. quest. pol. Quænam autem recreationes illis concedendæ quæque exercitationes? Alexe lufum aut foliorum, planè improbo; quem licet veteres Germani, ut test Tacit. in mor. Germ. ita amarunt, ut pecunia omni perdita etiam delibertate & corporibus suis contenderent; tamen quia ut Horat lib. 1. Epist. ep. pen. ait, gignat trepidum certamen & iram, & in jure nostro prohibitum, V. t. tit. ff. de aleatoribus & ibid. P. Büsum & Sebast. Nervium nec non Steph. Cost tract. de ludo 2. art. pr. n. 23. Par. De Putco tr. de lud. n. 5. Ioan. Bapt. Cacciolup. tr. de ludo Cæpolla tr. Caut. caut. 55. Olvad Conf. 30. P. Greg. Tolos. lib. 39. Synt. jur. c. 3. Iulius Clarus lib. 5 sent. 5. ludus P. Heig p. 2. q. 10. Hænon. 6 polit. 16. lit. e. p. 115. Menoch de arbitr. lud. quest. lib. 2. cent. 4 c. 399. & 400. Andre. Rauchb. p. 2. q. 25. Proff. Farinac. tr. crim. q. 106 per. tot. Ioan. Gutierrez. tr. de lur. confirm. p. 1. c. 53. Probatur magis latruncolorum lusus, qui vetustissimus, & ingenij dexteritatem

*exploranda
sua ingenia*

*concedenda
concedenda*

*liberum
feste!*

alex

Charis

*ludus
254*

ars gymnastica

tem notat. Artem Gymnasticam, quæ consistit in luctu, ceu digladiationibus & Callationibus non plane rejicimus. Fr. Patrit. lib. 2. Reip. inst. tit. 8. Merc. de art. Gymnast. lib. 2. cap. 9. Plutarch. in ll. conuro. l. 2. prob. 6. Canonher. lib. 1. diss. in Corn. Tac. pag. 173. & seq. Iun. quest. pol. par. 2. quest. 54. Cas. Sph. Civit. lib. 8. quest. 4. pag. 394. & seqq. Meisner. Sob. Phil. Sect. 2. quest. 21. Egid. Strauch. cent. 1. quest. Eth. dec. 9. quest. 9. Velften. dec. 8. quest. pol. 10. Sagittar. Ex. exot. Ethic. disp. 4. th. 6. pag. 237. Timpl. lib. 3. Pol. cap. 5. quest. 9. Cruger. hort. virt. quest. 20. Luc. Martin. cent. 5. disp. 1. quest. 9. Keck S.P. lib. 1. cap. 10. pag. 206. Gerhard. dec. 8. quest. 9. pol. Ostard. sup. cap. 6. Marci. Hunnius sup. cap. 11. Mathæi. Velft. Exerc. Ethic. 8. quest. ult. Erys. Putean. gen. serm. fol. mihi 50. Luth. tom. 4. genens. pag. 133. & 281. cum & in bonam & in malam partem iis uti possimus. Deambulatione quoque & pilis sese exerceant. Quia valetudinem conservant, ut & ipse Senec. de se scribit, quod catharris & distillationibus, à quibus affligebatur, solitus fuerat deambulatione succurrere, Epist. 79. Arist. probl. 38. Xenoph. in Oecon. Hipp. lib. 3. de diet. Galen. in epid. lib. 6. & 7. meth. de tuend. val. lib. 2. & lib. 1. cap. 8. de sanit. tuend. Patrit. de instit. reg. lib. 3. tit. 9. In Musica sese etiam exerceant: tanquam illis non indigna arte, nec curant illud Philosophi, Iupiter nec canit nec Citharam pulsât: aut illud Alexandri; volo Achillis citharam non Paridis: cum nec in principe improbetur. Latè Castellan. lib. 1. de of. reg. c. 24. usque ad 27. Fra. Parr. de reg. insti. tit. 15. lib. 2. Keck 5. P. lib. 1. cap. 2. pag. 97. Cas. lib. 8. S.C. 13. Iun. par. 2. quest. pol. quest. 58. pag. 111. Fr. Patrit. lib. 2. de Repub. Tit. 2. Aristotel. 8. pol. cap. 3. 5. & 7. & 16. Dn. Piccart. & Giphon. Gerhard. dec. 3. quest. 6. lac. Mart. Cent. 7. dec. 8. quest. 29. Marian. lib. 2. de reg & regn. inst. cap. 7. Camerar. Cent. 1. c. 18. med. hist.

Deambulatio

Musica

Pictura

Quid dicam de pictura? ann' & ars pingendi illis perdiscenda; Ego sane si ulla sit illis scribendi literarum necessitas, si ulla morales deliniandi imagines utilitas, si Geometria, geodocia, fortificationes &c. illis utiles, statuo prædiscendam esse, Cas. lib. 8. c. 3. pag. 394. Iun. par. 2. Q. P. q. 55. pag. 110. Aristotel. 8. Polit. 3. Plin. lib. 7. cap. 37. & lib. 35. cap. 10. Patrit. de reg. inst. lib. 1. tit. 10. & Repub. lib. 3. tit. 14. Et si ludi scenici sunt honesti, agentes moderati spectare eos, aut ipsemet agere posse, sine maledicentia affirmo, Cas. q. 9. mor.

mor. & cap. 8. pag. 292. Goclen. q. 9. Ethic. 71. Velften. Exercit. 11. quæst. 5.
Gerhar. dec. 8. quæst. 5. Meifner. Philosoph. Job. Sect. 2. cap. 4. Sagittar. Exerc.
Exoth. Ethic. 11. th. 7. pag. 283. Strauch. dec. 1. quæst. Ethic. cent. 2. quæst.
6. Jac. Martin. centur. 5. dec. 1. quæst. 9. Ebertus. disc. Ethic. 6. Ogel. 2. q. 4.
Cas. lib. 7. Eph. civ. cap. ult. pag. 384. neg. Canonher. in Corn. Tacit. disc. lib.
1. pad. 175. neg.

XVI.

Quod ille apud Terentium, felices illos, qui nunquam
mare ingressi sunt, prædicat: Illud non male ad Præceptores
applico. Adeo ut nec ille, qui exiguum intervallum in por-
tu tantum hujus Oceani Scholastici, paucis aliquot annis con-
fecerint, nondum penitus videant, quæ mala huic velifi-
cationi insint, ubi in alto maris versatur, & modo perfe-
quitur, modo remoratur ventus, modo obliquandi sinus,
modo remigio res gerenda est, donec fuerint hoc æquor
emenfi. Et hoc vitæ genus tria vel maxime multos reddunt
amarum, invisum, & *ἔξωτον ἔξωτον* *διος τῆσιν κατὰ τῆσιν*
efficiunt, quæ sunt labores, contemptus, pericula: quæ tria
verbis exquisitissimis Marc. Gualt. lib. 2. dial. de Schola pag. 113. &
seqq. persequitur. Nec tantum durum, arduum, & laborio-
sum officium Scholarum ministrorum, sed etiam apud plæ-
rosque vile, contemptum, & exosum, quasi in umbram ver-
sans, nihil in publ. conferens: verum honoranda est immen-
sa illa utilitas, quæ ex eorum actionibus in omnes vitæ partes, i-
mò Rempub. dimanat, sine quorum labore, studio, vigilantia,
homines vix homines; vita vix vita sit, & vivi hominis sepultu-
ra. Possem hic multa exempla, qui præceptoribus suis ma-
gnos honores, non dicam statuas posuerint: Sed satius esse
puto adducere eos, qui latius de honore & odio in præcepto-
res agant. V. Marc. Gualth. lib. 2. dial. de Schol. pag. 79. & 99. ubi de
honoribus pc. & pag. 112. de labor. & seqq. Senec. de Tranq. anim. cap. 3.
& de beat. vit. cap. ult. Lips. Cent. 3. Epist. 5. Dom. Baud. lib. 1. Civ. Sap p. 30.
P. Gregor. lib. 18. de Rep. cap. 3. latè Christoph. Devotius orat. valed. de fund.
erud. pr. et. method. pag. 9. & seqq. Ioan. Himmel. id bon. gymnas. pag. 19.
& seqq.

*Officij labor
invisi diffi-
cultas.*

Contemptus

*pericula
in omnes
partes.*

& seqq. ex quibus videre est, Præceptores non esse contemnendos, sed amandos, honorandos.

XVII.

Digni igitur præceptores, digno salario, justo tempore solvendo. Equum enim est, ut uni cuique suus proficit labor. *Cassiod. lib. 2. Epist. 2.* ni alioqui illis usu veniat, quod *Persius* ait.

Pæniteat multos, vanæ, sterilesq; cathedræ.

Nec opus habeant conqueri

Cur me literulas stulti docuere Parentes?

Sunt malæ musæ, nostra que fama fames.

Medius fidius interdum fossor pluris conducitur, quam Magister, & alibi eos, qui juventutem docent, acriter egere videas, algere, & vix pane secundo vivere. Itaque posteris eorum non contingunt amplæ hæreditates, cum & vix tantum superfit, unde funerum impensæ sumi quæant: si aves exempla: ecce *Pupillum Grammaticum*, & *C. Jul. Heginum*, nec non *Quintilianum*, *Lactantium*, de quibus *Suet. de ill. Gram. & Plin. lib. 6. Epist. 32. V. Wilh. Zepp. lib. 1. Pol. Eccl. c. 24. & lib. 2. c. 12. Iuni p. 3. q. 107. p. 341. Hænon. 5. Polit. 33 pag. 91. & seqq. Gualth. d. tr. pag. 202. Himmeli, d. id. p. 15.*

XVIII.

Et tantum de præceptoris officio: dicendum esset de discipulorum; verum cum ex natura relati, correlatum facillimè intelligatur, temporis redimendi gratia de illis specialiter nihil agam, & conferam me ad Scholas, à *ἁολώξεν* dictas, unde & ludi alio nomine appellantur, *Fest. de V. S. M. Steph. lib. 3. de lurid. p. 3. c. 1. n. 12. & seqq. Dn. Az. Sturz. disp. pol. 1. th. ult. lit. f. M. Gualth. lib. 1. Dial. de Sch. p. 11. Ioan. Forthumannus Orat. de Schola Ludus autem ideo, quasi minime ludus quia sit longissime à lusu, *Senec. in præf. lib. 3. contr. Fest. de V. S. Quint. lib. 1. ca 6. M. Gualth. d. tr. p. 12. Auson. in δεγρεπτιν, ad Nepot. Ed. 4. Reperiuntur & apud Græcos voces γυμνασίς, διδασκαλείς, παιδαγωγείας, &c.* quibus hodie vulgariter ferè pro Scholis trivialibus utimur. In harum fundatione primariò respiciendum, ut locus idoneus eligatur, talis videlicet, ad quem convenire, unde quaque *Φιλόμαστοι*, ibidemque facile commorari quæant. ubi victualium, habitationum, aliarumque rerum necessariarum copia haberi possit, p.*

Schola #2
Sturz

Long. Sturz

fit P. Greg. lib. 18. de Rep. c. 6. Himmel. id. bon. gymn. p. 5. Hænon. 5. pol. 10. lit. A.
 Nob. Dn. Præc. Az. Sturz. disp. 1. Polit. th. 6. lit. f. adeo ut Dominus lo-
 cum Scholis aptum vendere cogatur Rebuffus priv. 100. p. 298. latè. lac.
Benius de priv. D. D. pr. 8. Debet locus esse salubris, ne studiosa juven-
tus crebris infestetur morbis, & veluti abigatur, ac dissocietur,
lid all. II. cum & in urbe exstruenda aeris ratio sit habenda Kecker lib.
15. pag. 18. Cagnol. de rect. princ. inst. n. 52. Parric. lib. 7. De Reip. inst lib 1. Hipp.
à Collib. de incr. urb. c. 2. latè Nob. Dn. Præcept. Azar. Sturz. disp. 1. th. 5. pol. lit.
4. Debet denique à tumultu esse remotus, ne interpellentur, tum
docentes, tum discentes, Dn. Az. Sturz. d. l. P. Greg. d. l. Himmel d. p. 5. I-
deo compelli possunt Malleatores seu fabri cujuscunque materiæ
obstreperentes juxta Scholas, ut vel quiescant, vel domibus juxta
scholas positis cedant: Sicuti multi probant P. Greg. d. l. Rebuff. priv. 3. ex
Bart. latè M. Steph. tract. de nob. scient. n. 36 & lac. Benius p. 3. de priv. D. D. sum.
9. Requiritur & reditus certi ac necessarij, quos pius Magistratus
procurare debet. Illos reditus in profanum ne vertat usum, alias
pœnas sentiet acerbissimas, Lamb. Danaë lib. 3. Chr. pol. c. 2. P. 126. &
seqq. Barth. Keck. lib. 1. S. P. c. 9. p. 195. Wilb. Zepper. lib. 4. de L. L. Mosaic. c.
10. p. 366. usq. ad pag. 371. & lib. 1. Pol. Chr. c. 23 p. 359. & seqq. Hænon. 5. Pol. 9.
lit. b. Ioan. Himmel. id. bon. gym. p. 6. & 7.

XIX:

Hinc Scholæ fundatio præcipuus urbium ornandarum & pro-
 movendarum modus. Hippol. à Collibus lib. de increm. urb. c. 11. Hænon. 5.
 Polit. 6. Cas. lib. 5. S. C. c. 11. Danaeus. 4. polit. 2. in fine pag. 298. Althus. cap. 6. polit.
 Sagittar. diarr. alt. th. 3. & seqq. Zepper. lib. 1. Polit. Eccles. c. 7. Quarum sum-
 mam utilitatem, & necessitatem. Hænon d. l. P. Gregor. 13. de Rep. c. 3. &
 lib. 18. c. 1. & seqq. Althus. panegy. de Schol. p. 9. & 10. & seqq. Xenoph. orat. de
 dicto. Artes sunt bonorum fontes, quæ orat. etiam apud Dresser. lib. 2. Rhetor.
 p. 504. reperiri est. Sagittar. Exerc. Exoter. Ethic. 3. th. 5. p. 66. Wilb. Zepper. de
 pol. Eccles. lib. 1. c. 7 p. 78. latè Camerar. cent. 3. med. hist. pag. 163. & 164. & 168.
 & 185. M. Iohannes Forthumannus orat. de Schol. Rodolph. Goclen. orat. de Scho-
 lar. necessit. & Doctr. addo & antiquitatem, de qua Althus. d. panig. latè Gual-
 ther. lib. 1. Dialog. de Schola p. 21. M. Ioan. Forthuman. d. orat. de Schol. pro di-
 gnitate exornare, animus non est.

XX.

Suntque vel Universales, vel Particulares Illas, quarum alia
 Q Triviales.

Triviales; alie Pedagogia seu Gymnasia ut Hamburgi, Sedini, Hagoniae, &c. factis autumo esse descriptas. Universalis verò, quæ & Academia, Universitas, Schola publica appellatur, est publicè permiffa societas discen-
 tium & docentium, ex privilegio Imperatoris, vel Pontificis, vel Principis, vel consuetudine immemorali, P. Gregor. 18. de Rep. c. 1. n. 7. M. Stephan. diff. de Academ. th. 1. In hifce ostenditur via salutis; custo-
 ditur scientiæ, & doctri-næ clavis; ex his prodeunt, quorum scientia totus illuminat ut orbis, his ferè nunquam carere potuit orbis terrarum. Sed quid laudes earum recenseo? V. Camman. diff. 3. th. 36. Lipsin. Lovan. lib. 3. c. 6. & seq. ubi de antiq. Academ. Besold. cl. 1. diff. 12. th. 28. M. Stephan. lib. 3. p. 2. de Jurisd. c. 1. n. 19. & 20. Guazius de civili convers. lib. 1. mibi pag. 340. Quibus moribus: & qua eruditione Professores præditi esse debeant, scribere mei non est officij. Discriminò etiam Præceptores Scholasticos a Professoribus, Illi enim modicam virgis & baculis duntaxat castigationem: Hi jurisdictionem habent, M. Steph. lib. 3. de Jurisd. part. 2. c. 2. num. 29. Jac. Benius de privileg. D. D. part. 1. summ. 16. latè Rebuffus de priv. priv. 158. pag. 433. Male itaque illi, qui præfunt juvenuti docendo in Scholis Trivialibus, Professores nominantur, quod plerumq; in Pedagogiis fieri experientia testatur,

XXI.

Cæterum Professores in Academijs in certa Collegia & certas subordinatas classes, quos vulgo Facultates nominamus, distribu-
 tos esse videmus, ut nimirum alij sine in Theologorum, alij JCre-
 tum, alij Medicorum, alij Philosophorum. Facultatis Theologicæ
 Doctoribus meritò primus omnium locus conceditur, Scientia
 namque Theologica est nobilior, & dignior omnibus aliis scientiis,
 ratione nobilioris subjecti: quod est Deus: Deinde ratione certioris
 veritatis: Denique ratione nobilioris, potioris, & salubrioris finis,
 qui est beatitudo æterna, Chassan. catal. glor. mund. part. 10. conf. a. & s. 99.
 Junius part. 2. Q. P. quest. 61.

XXII.

Theologos proximi sequuntur I Cti, M. Stephan. d. c. 4. n. 18. & seq. Chassan. d. p. 10. Arnif. 1. de Rep. c. 12. Jun. part. 2. Q. P. q. 6. Qui quasi splendor
 firmamenti lucent, universumq; orbis corpus, veluti stella, & sidus
 matutinum profligatis errorum tenebris, irradiant, c. super 5. X. de
 Magister. Coler. de process. execut. part. 1. c. 6. n. 132. M. Steph. tr. de nob. scient. n. 4.
 Jacob. Benius de privileg. D. D. summ. 1. part. 1. n. 4. Hinc D. D. dicuntur No-
 biles, Nobilissimi, Præsertim Juris. l. providendum 7. c. de postulando l. dixi.

mus ff. de excusat. l. 2. §. ult. ff. de excus. tutor. Tiraquell. de Nobil. c. 5. n. 3. & 4. Dn. Azar. Sturtz. disp. 2. Polit. th. 3. lit. b. p. 57. Cassiodor lib. 9. Epist. 7. Hænon. 2. Polit. 28. lit. p. Ioan. Lauterbach. tract. de armis & literis n. 59. Arniseus. 1. Polit. 12. M. Steph. d. tract. de nob. scient. n. 3. Harp. orat. 10. annex. tract. de procurat. & satisfat. Iac. Benius de privil. DD. part. 2. summ. 56. Dn. Ioan. Halbritt. orat. de privil. D.D. Præferunturq; Nobilibus, simpliciter sic dictis, imo Militibus, Lancellor. templ. omn. judic. lib. 1. c. 1. §. 1. Dn. Azar. Sturtz. disp. 2. Polit. th. 3. lit. b. Tiraquell. de Nobil. c. 4. n. 16. & c. 8. per tot. Keckerm. lib. 1. S. P. c. 29. Bocer. lib. 1. de bello & duello c. 26. Chassan. cat. glor. mund. part. 9. confid. 1. Iac. Marim. tract. de summo Bono disp. 12. q. 10. M. Eberius disp. Ethic. 7. Ogel. 2. q. 4. Iac. Benius de privileg. D.D. part. 3. Summ. 54. Unde dignitas Doctoralis nobilitatem generis nequaquam obfuscat. Myns. orat. de quæst. illa. An dignitas doctoralis nobilitati officiat Wolfgang Gruningius de ead. quæst. Arnoldus à Reyger. de ead. quæst. Speckhan. ceor. 1. quæst. 100. Ioan. Hensle. disp. 3. Polit. th. 23. P. Friz. concl. 32. de Nob. lit. p. latè. Et quanquam Doctor in dignitate dicatur esse constitutus. Iac. Benius de priv. D.D. par. 3. summ. 62. nu. 1. Gratian. cons. 116. n. 7. lib. 2. Rol. à valle consil. 67. n. 9. Alexand. cons. 94. n. 2. lib. 1. & cons. 27. n. 6. lib. 2. Menoch. Cons. 126. lib. 2. Tiraq. de Nob. c. 28. n. 2. M. Steph. tr. de Nob. scient. n. 2 & 3. R. Ruland. de commiss. part. 1. lib. 7. c. 2. n. 8. ob quam torqueri nequit. Parid. de Parco tr. de Syndic. in v. Doctor versic. an Doctor & c. mihi p. 56. latè. Tiraq. de Nob. c. 29. n. 10. Bocerus de bello & duello lib. 1. c. 18. n. 7. Iacob. Benius de priv. D.D. part. 2. summ. 39. M. Steph. d. tr. de nob. scient. n. 13. Rotg. Ruland. de commiss. part. 1. lib. 7. c. 2. n. 14. Gomez. c. 13. V. Resol. lib. 3. n. 3. vers. Item reperitur prohibitus Halbr. orat. de privileg. D.D. Prosp. Farinac. lib. 1. de tortura tit. 5. q. 39. n. 38. & plures alij qui ab eo allegantur. Nec in carcerari Halbr. dict. orat. de priv. D.D. Iac. Ben. de priv. D.D. part. 2. q. 49. latè & ibi alleg. per Tiraq. de nob. c. 20. n. 126. Menoch. de arb. iud. quæst. q. 88. n. 7. Pruck. consil. 2. 331. Coler. de process. execut. part. 2. c. 3. n. 169. M. Steph. d. tract. de nob. sci. n. 12. vid. sup. disp. 3. §. 44. Nec ad Tutelæ aut Curæ munus cogi Iac. Ben. de priv. DD. part. 1. summ. 12. M. Steph. d. tract. n. 43. Rectè itaq; testimoniij vel jurisjurâdi præstandi causa domo ad tribunal evocari nõ debet, sed judex necesse habet, quempiã ad eũ mittere, qui testimoniũ domi ab eo recipiat Halbr. d. orat. M. Steph. d. tr. n. 2. 5. Nec sine venia in jus vocari. Iac. Ben. part. 1. de priv. DD. summ. 17. M. Steph. d. tr. num. 32. Halbr. d. orat. puta à discipulis. Nec ad numerata personalia, aut patrimonialia subeunda cogi possunt. Tiraquell. de nob. cap. 29. num. 13. Iacob. Benius

part. 3. sum. 69. de priv. D. D. latè. M. Steph. d. tr. de nob. sciens. n. 34. Menoch. lib. 2. arb. jud. quest. c. 4. q. 379. n. 3. & seqq. Roland. à valle cons. 66. n. 36. lib. 1. Halbrit. d. orat. Quodq; plus fidei Doctori, quam alij adhibeatur. Iac. Benius de priv. D. D. part. 2. sum. 53. latè M. Steph. d. tr. n. 19. Halbrit. d. orat. horumque sententia pro lege servetur. Eberhard. in Topic. in loc. à loco ad leg. & in loc. ab auctor. Iac. Benius part. 3. de priv. D. D. Summ. 80 latissime ad eò ut consilium Doctores vel auctoritas relever succumbentem ab expensis, quasi justam causam litigandi habuerit. Alexand. consil. 76. n. 11. lib. 7. Ioan. Baptist. à Villab. comm. opin. in verbo Consilium, Iac. Benius part. 2. de priv. D. D. sum. 82. latiss. M. Stephan. d. tr. n. 22. Geil. 1. observ. 152. n. 6. Hinc nec in causis Academicis eorum testimonium tanquam suspectum rejicitur. Dn. Ernest. Cothmannus Præcept. pl. honor. cons. Acad. 14. n. 19. eleg. Esopi fabula. M. Stephan. d. tr. n. 20. Quæ cum ita sint, quis non injuriam illis illatam atrocem reputaret, ita ut quilibet ad agendum admittatur. Iac. Benius de privileg. D. D. part. 2. sum. 42. & 48. latè & ibi alleg. M. Stephan. d. tr. n. 9. Rotg Ruland. de commiss. part. 1. lib. 2. c. 7. n. 13. Halbrit. d. orat. de D. D. privileg. Tamen attestanti de consuetudine, vel legum vel statuti intellectu simpliciter non creditur. Ioan. Fichard. cons. 12. latin. n. 7. & consil. lat. 33. n. 3. & cons. 12. germ. n. 7. & consil. 43. germ. n. 2. latè Dn. Ernest. Cothmann vol. 1. Resp. 38. n. 43. & seqq. Forsterus disp. 1. Instit. lib. 1. th. 38. Nigerdinus. lib. 1. disp. 1. Instit. th. 3. q. 13. Mynsing. obs. lib. 5. observ. 69. Bocerus clas. 1. disp. 4. th. 18. Et si deliquerit impune non feret: mitius tamen puniendus. Clarus §. fin. q. 24. Covarruv. 2. var. resol. c. 9. n. 3. M. Steph. d. tr. n. 18. Iac. Benius part. 2. de privileg. D. D. sum. 41. Quæ omnia prædicta etiam Doctoribus non Professoribus, ut sunt, Advocati, Procuratores, conveniunt. Dn. Ernest. Cothman. cons. Academ. 14. ubi 20. rationes probat, & 14. rationes dubitandi refutat.

XXIII.

ICTOS sequuntur Medici, qui ægris corporibus sanitatem, non aliter ac agricolæ sanis alimēta præstant. Cui, si Judeus, aut Apostata est, Christianus ægrotus nequaquam se curandum committere debet: mortem enim appetit, qui à Iudæo sanitatem exquirat. Fr. Ripa. tract. de peste cap. de remed. ad curand. pest. fol. 23. à num. 52. usq; ad n. 59. Eberhard. speckian. cent. 1. q. 14. Medici itaq; maxime periti eligendi Speckh. cent. 1. q. 13. Proinde dissectio anatomica à Medicis publ. boni, & utilitatis gratia suscipienda, ut hac consideratione, & inspectione in

COR-

conservandis, & curandis corporibus vivorum peritiores fiant. *Gomez. tom. 3. c. 14. var. resol. n. 9. & Eman. Suarez in addit. ad Gomez. d. c. 14. lit. c. Menoch. de arbitr. judic. quæst. cas. 185. n. 10. & seqq. Marquard. Freherus lib. 1. ἀνατομ. c. 25. §. Cæterum cadavera. Jul. Clarus lib. 1. recept. sentent. §. fin. q. 100. n. 2. Fr. Ripa. d. tract. c. de remed. præf. contr. pest. n. 142. Eberhard. Speckha. d. cent. 1. quæst. 8. Bertachin. in repert. verb. Cadavera vers. 5. Qui igitur per imperitiam animo sanandi malam medicinam, ex qua ægrotus mortuus, propinavit, extra ordinem puniendus. arg. l. respiciendum §. delinquent, ff. de pœnis Fr. Ripa. d. tract. n. 70. fol. 33. Eberh. Speckh. d. cent. 1. q. 24. aut qui protraxit curam, ut eo plus pecuniæ ab ægrototo extorqueat, & bursam eius evacuet, arbitrio Iudicis hoc casu pœna committenda est. l. si medicus 3. ff. de varijs & extra ord. cogn. Fr. Ripa. d. tract. n. 31. cum 4. seqq. pag. 33. Eberh. Speckhan. d. cent. 1. q. 29. Gratis quoque mederi non tenentur, sed salarium eis debetur. Fr. Ripa. d. tr. n. 94. Eberhard. Speckhan. d. c. 1. q. 33. late adeo ut nec ægrotum recidivantem pro eodem salario curare debeat, nisi ex iisdem humoribus & pristina causa, aut Medici culpa recurat Eberh. Speck. d. c. 1. q. 31. Specul. in rub. de Saliariis §. postremo loco n. 1. Fr. Ripa. d. tract. fol. 33 n. 138. cum 8 seqq.*

XXIV.

Ultimo loco sunt Philosophi, qui bonas artes, humanioresq; literas, studiosæ juventuti proponunt. De quibus speciatim, nihil agam. Pergo ad alia. In qualibet autem Professorum facultate unus est, qui primas partes tenet, quem Decanum vocant, in quem omnem potestatem, & jurisdictionem collegialem transferunt. *M. Steph. disp. de Acad. th. 17. & part. 2. de jurid. lib. 3. c. 4. n. 6. & seqq.* Ad eorum officium pertinet cura solemnis, & laudabilis, depositionis ritus, quo adolescentes ex scholis particularibus in Academiam venientes, ad literarum studia alliciuntur, fastus eorum, & arrogantia deprimatur, ingenia & mores exploruntur. Cum nec veteres Philosophi neminem in Collegium, nisi prævio examine morum & perceptæ scientiæ recipiebant. *AGellius lib. 1. Noct. Attic. cap. 9. & lib. 20. c. 4.* Bergæ in Norwegia nemo recipitur in collegium mercatorum, nisi ludos usitatos absolverit. *Christophorus Calenus orat. de depos. ritu.* Luneburgi licet verus heres sit, tamen, nisi cupam per civitatis vicus duxerit, in possessionem salinariam non admittitur

admittitur. Originem autem Depositionis deducimus ab Athenien-
sibus. ut ex Gregor. Nazianz. & alijs scribunt, M. Ioan. Dinkelinus orat. de
deposit. Christ. Calenus d. orat. Magist. Steph. lib. 3. p. 26. 5. de iurisd. n. 4.
5. & 6. Introducam itaq; ex Friderici Widebrandi carmine Heroi-
co de Typo depositionis, depositorem, officium & vestitum suum.
explicantem.

Deponitio

Ne gravis offensus, nugis scurrilibus hospes
Querat in hac scena quid fucilis histrio queram?
Monstrum pecoris ductor monstruosior ipse:
Pauca locuturo placidas advertire mentes.
Non miser è flamma parasitus fercula capto,
Aut stolidus tantum magnorum docta virorum
Insulses salibus convivia condio Mimus
Functus at officij mandato munere vultu
Ludicra dum simulo spectacula, seria tracto,
Rectius ac multi qui ritu temporis huius
Optima proponunt foris, intus pessima condunt.
Mel quibus à labris, fel ab alto pectore manat,
Aut qui decipiunt pompis, nixus inq; recessu,
Quam prima dederant promissum fronte regentes,
Ferre a vix præstant, dum sapius aurea spondens.
Tecta, sub hac etiam latitat sapientia veste
Scilicet hæ laura cornutaq; monstra feroces
Designant animos, effrenaq; colla juvenæ.
Qua tamen ad frugem possint ratione reduci,
Vt domiti sapiant, & munera debita præsent.
Inspiciens juvenis ludu ferulaq; relicta
Pulpite cum liro contendit ad alta scholarum:
Multa malis secum contagia moribus afert,
Cæcus, ineptus, iners, stolidus, temerarius, audax
Et tamen impatiens, & recta monentibus asper,
Contemptor legum, sciolus quem plurimus urget
Fastus, & inflati persuasio turgida ventris,
Iamq; levans cristas & conto vertice cirros
Altius ingreditur, transversaq; crura reponens,
Se putat à cunctis spectare & dicier, HIC EST,

Recurus

Securus pret̄q̄, quo constet emenda farina,
 Rara avis in templo, raro auditoria cernens
 Crebrius interea vini consueta tabernas
 Visere cum socijs sitiens, cui pocula semper :
 Et citharæ cordi, choræ, mollesq̄, corollæ,
 Aleaq̄, & rubri chartaceæ symbola Regis
 Hac vita est juvenis, quem mens secura futuri
 Atq̄, arummarum mortalis nescia vite,
 At rapidis contra flammis impulsæ voluntas
 Raptat in exilium, nisi mox exercita curis
 Prima juventutis fervorem diluat ætas,
 Stultitiãq̄, frequens doctrinæ corrigit usus.
 Ergo rudimentis opus est, quædamq̄, reatus
 Signa fero juveni primis adhibenda sub annis.
 Vt qui seu Phaeton conceperat æthera mente
 Lamq̄, ferebatur pronis effusus habenis
 Arduus, elatus, semper sublimia spirans.
 Depositus longeq̄, gradu inferiore locatus
 Serpere discat humi, caudamq̄, remittere supplex,
 Ne volet ante diem nondum crescentibus alis,
 Verbis verberibus mentem mutare coactus.
 Hic armis opus est, variis opus instrumentis
 Huc directæ mihi tota est, quam tracto, supplex,
 Horrida, materiæ similis, cui forma paratur,
 Serra, dolabra, bidens, dens, clava, novacula, pecten.
 Cum terebra tornus, cum lima malleus incus,
 Rastraq̄, cum rostris, cum furca & forcipe forpex
 His ego distortum nodoso robore truncum
 Tondeo, tundo, seço, rado, lavo, levigo, limo,
 Scalpo, sculpo, scabo, fodio, tero, torno, terebro.
 Divido, compono, frico, dedolo, cudo, recudo.
 Si qua juvante Deo, tam crasso è stipite possim
 Fingere Mercurium, & quod curvum est ponere rectum.
 Durior ista quidem teneris rasura videtur
 Filiolis marrum, quam quæ subtilius istis
 Conveniant merito dominastris debita: verum

Hoc tyrocinium est, hæc sunt præcludia tantum
Alterius longe gravioris nempe palæstræ
In qua venturis omnes deponimur annis,
Cumq; ferre dolet, cogèris plurima ferre.
Tum vero quod nunc pateris, ludumq; jocumq;
Dixeris esse, præut quæ promet adultior ætas.
Hæc levis & brevis est, brevis est, & vix dolor unius heræ
Illa quoad vivis, semper correctio durat,
Mille molesta malis, plagis obnoxia vitæ
Perpetuis, hominumq; gradus extensa per omnes.
Sic tibi Præceptor, si perges improbus esse,
Deponet cristas, juncturus verbera verbis,
Prævia resorbaturus morum contagia, donec
Exueris agrestem animum, studioq; frequenti,
Quas tibi proponet, perdiscas, sedulus artes.
Traditus hinc templis, legali voce ministri,
Excutienda reus dabis abdita viscera cordis,
Occultas animæ jussus deponere sordes,
Ut mala cognoscas & cognita tollere discas.
His nisi parueris, deponet cornua carcer
Lictorumq; manus, seu disciplina Magistri
Ultima carnificis, qui quos deponit, eosdem
Scandere quo nolint, non raro tollit in altum;
Quod si quando tibi veniet sapientior ætas
Lamq; aliis iterum præse jubeberis ipse,
Seu plebi Pastor, seu Consul civibus olim,
Seu Dominus servis, uxori sive maritus:
Tum vero centum venient tibi Depositores,
Qui, quæ protuleris, quæ dixeris, omnia carpent
Qui tibi multiplici curas ratione facessent,
Atq; onus officij, nunc vi, nunc fraude gravabunt.
Nobilis inde tibi, tibi rusticus, inde molestus
Civis erit, vicinus erit, proprijsq; propinqui.
Nec tibi discipuli parcent qualisq; fuisse
Ipse alijs, tales olim præceptor habebis.
Sis eris Oeconomus, tibi turba domestica servi.

Mille

Mille struet fabricas ancilla secuta ministrum,
 Et famuli famulorum, & tu famulaberis illis.
 Seuior his autem, nisi caveris, omnibus uxor
 Depositorum subiget, cum scepra domestica sumes
 Imperiosa, dicax, mordax, morosa, rebellis,
 Quæ lotura caput, lixiviva tinget aceto,
 Et tersura pilos crepidas pro pectine stringet
 Quisq; suos patimur nævos, non Doctor in aula
 Depositorum caret, non Rex, non Papa, subinde
 Cum Deus ex alta deponat sede potentes.
 Hi ita defunctos tandem in commune sepulchrum
 Disponit Vespillo, hæc ultima depositura est.
 Hæc & plura puer ritu præsentem moneris,
 Vt ventura statim mentem ad certamina firmans,
 Quæ restant placide tolerare pericula discas.
 Tu modo Depositorum rerum, quas trado fidelis
 Depositor, fidus quoq; Depositorum esto;
 Quæ prævisa notas, minus olim tela nocebunt &c.

Deinde Decano incumbit, ut ille auditis prius aliorum
 suffragiis sententiam concipiat, Sigilloq; obsignet. *M. Sephani lib. 3. de
 jurisd. part. 2. c. 4. n. 8.* Denique si qui sunt qui ad dignitates promo-
 vere volunt, hi prius nomina sua Decano dare tenentur,
 quos ille postmodum toti collegio ad examen sistit, & si in eo be-
 ne steterint, publico testimonio virtutis & doctrinæ in publico
 actu exornat, & afficit *Idem d. c. 4. n. 9.* Cuius inaugurationis
 ritus brevissimis expono. In Cathedram evehuntur. *Ann* ut
 meminerint, potestatem, & auctoritatem, tam publice, quam privatim
 docendi, disputandiq; illis esse concessam? *ann* ut fugiant Sophistarum &
 malignantium cathedram? Exhibentur illis libri aperti & clausi.
 Cur aperti? ut libros sepe consulant, & memoriam, quæ alias debilis,
 & intellectum, qui in multis admodum cæcus hisce velut fulcimentis adju-
 vent Cur clausi? ut cum opus fuerit, absq; libri adminiculo, memoriter dis-
 serere possint. Pilei imponuntur rotundi & purpurei. *Ann* quod us
 olim Servi manumissi, ita & illi ex angustis studiorum carceribus emissi, in
 liberiore docendi campum sint deducti? *anne* quia figura rotunda omnium

R.

CAPA.

capacissima eorum mens quoq; omnium disciplinarum? Ann' cum huic colori
 facillime macula aspergatur, semper sese in Pietatis, Honestatis, & Virtutis se-
 mita regia, & egregia contineant? Annulus, Osculum, & Benedictio
 etiam illis confertur. ann' quod per annulum doctrinarum studia etiam
 desponderi promeris velint? ann' pacis, charitatis, & vitæ felicitis symbola?
 Et tantum de officio Decani. Hoc observandum, quod Decanus
 Facultatis Juridicæ Rostochiensis. Comes sit Palatinus; proindeq;
 Notarios, qui non solum in hac diœcesi sed universo Romano-
 Germanico Imperio recipiuntur, creat &c. quod jus à Rudolpho
 II. a. m. Imp. omnium largitionum fonte, per Magnif., Amplif., &
 Consultif. Vir. D. Jacob. Bordingium J. V. D. huius Acade-
 miæ quondam Professore & Illustrif. Principum Megapolensiu-
 um Cancellarium, jam Reipub. Patriæ Consulem clarissimum,
 tanquam canalem in eos derivatum.

XXV.

Priusquam autem ulterius pergam, quæstionem propo-
 nam hanc. An Spurijs Doctoratus, Magisteriatus, Licentiatus dignitas con-
 ferri possit? Quod contra Francisc. vivum, & Alexandr. Rauden-
 sem, qui dicunt Spurium non magis posse Doctorem esse, quam
 ut Asinus sit homo, affirmare audeo, præferim si digni, cum nec
 infamia facti notentur. M. Steph. de jurid. lib. 3. p. 2. c. 14. num. 133. &
 cent. 2. Inst. quest. 81. lit. b. Menochius de arbit. judic. quest. lib. 2. cent. 5. cas. 434.
 n. 17. Thomingius decis. 48. n. 10. & seqq. Modest. Pistor. consil. 46. vol. 1. Valasc.
 decis. 17. Alciar. 10. Magey. 8. Palæott. de Nothis c. 55. Dominic. Arumæus
 disp. 11. Inst. th. 9. licet contrarium velint Tiraquel. de Nobil. c. 15. n. 10. &
 seqq. Chassan. catal. glor. mund. part. 11. confid. 15. Hartm. Pistor. lib. 1. quest.
 c. 30. n. 410. Mysing. 4. observ. 31. Geil. 2. observat. 88. Gometz. 1. var. resol.
 11. n. 38. Thesaur. decis. 126. n. 2. & seqq. Bocerus Class. 1. disp. 11. th. ult. lit. d.
 Speckhan. cent. 1. quest. 71. n. 11. lac. Benius de privil. DD. summ. 64. n. 6. Halbric.
 erat. de DD. privileg. ann. Boceri tract. de bello & duell. pag. 319. & 320.

XXVI.

Qui autem huic Reipub. Academiæ præficitur, Magnifi-
 cus Dn. Rector appellatur, ad instar Præsidium sive Rectorum
 Provinciarum. Vti enim Præsides in Imperio Romano provinci-
 as gubernantes, postea dicti sunt Rectores provinciarum, qui ma-
 jori imperio & auctoritate post Principem in Provincijs prævalue-
 runt. l. 4. ff. de offic. præf. & ibid. Vvesemb. Nervium Busium. Ita & Recto-
 res post Principem præfulgent. Hinc aurea sceptræ, denotans re-

giam, & summam dignitatem, illis in publ. actibus ab Academia-
rum famulis præferri videmus. Quod munus nec Barones, Comi-
tes, Duces detrectare vidimus. Hinc Dux, vel Episcopus commo-
rans studiorum causa in Academia, respectu magnificentie Recto-
rem præcedere non debet. *Ludov. Bologn. ad. d. A. habita C. ne fil. pro patr.*
M. Stephani lib. 3. de jurid. p. 2. c. 11. n. 15. & 19. Menoch. de arbitr. judic. quest.
lib. 2. cent. 1. cas. 68. n. 24. & ibid. allegat. Quæ dignitas cum sit ardua, si de
rebus seriis deliberandū, conciliū convocat, ne ex suo unius arbitrio
& ingenio solus negotia occurrentia transigat, secus si de leviori-
bus. Habet autem Rector jurisdictionem ordinariam. *P. Heigius p. 2.*
2. q. 11. n. 4. Dn. Ernest. Cothm. resp. 1. Acad. n. 117. ubi plures allegantur. non
solum in omnia membra vniversitatis, verum etiam in alios juris-
dictioni vniversitatis non subiectos, puta per viam reconventio-
nis. *Ioach. Steph. lib. 1. de jurid. c. 8. n. 54. & seqq. Besold. cl. 1. disp. 12. th. 29. M.*
Stephani disp. de Academ. th. 44. & lib. 3. de juridict. part. 2. c. 12. n. 18. Studi-
osum enim conventum coram Rectore à cive, posse, eundem ci-
vem coram Rectore reconvenire. *Latè M. Stephani lib. 3. de jurid. p. 2.*
c. 12. n. 19. & seqq. & disp. de Academijs. contra si studiosus con-
veniat civem coram suo Magistratu vrbano: tunc civem conven-
tum non posse studiosum coram eodem Magistratu vrbano conve-
nire putamus. *Idem d. c. 12. n. 48. & seq. & disp. th. seq.* An autem Recto-
res Academicarum merum imperium habeant, hoc est, iudices in
causis criminalibus studiosorum sint? Quod affirmare non dubi-
to cum *Dn. Ernest. Cothmann. resp. 1. Acad. Latè M. Stephani lib. 3. p. 2. de ju-
rid. c. 12. n. 109. & seqq. Th. Michael. de jurid. th. 96. Anonim. qui de jurid. scr.*
mibi fol. 109. Scip. Gentil. de jurid. lib. 3. c. 17. Camman. de iur. maj. disp. 3. th. 42.
& seq. Illico. Vmnius. disp. 4. de process. n. 66. Domin. Arumens. disp. 2. ff. th.
3. quest. ult. Paurmeist. de jurid. lib. 2. c. 8. contra Sicardum d. A. Habita. Mus-
corn. de jurid. n. 76. P. Heig. d. 2. q. 11. n. 7. & seqq. Bodin de Rep. lib. 3. c. 7. p.
520. Donell. lib. 17. Comm. 20. Trecutlerus disp. 3. ff. th. 4. lit. f.

XXVII.

Qui itaq; à Decano absoluti, à Magnifico Domino
Rectore juramento præstito, matriculæ inscripti, statim in
studiosorum numerum recipiuntur, eorumque privilegiis,
& immunitatibus fruuntur: alias qui nomen & cognomen
suum, Rectori non professus, pro studioso non habetur.
Donell. in A. habita C. ne filius pro patre Menoch. lib. 2. præf. 78. num. 3.

M. Steph. de jurid. lib. 3. c. 5. p. 21. 18. Schneiderv. ad §. paron. ff. de R. Divis. n. 4. Mascard. de prob. concl. 1036. Gail. 1. obs. 21. n. 5. §. 9. Multa, autem sunt studiosorum privilegia. De quibus latè Rebuffus tr. sing. de privil. Ludov. Bologner. Rebuff. & alij ad. d. A. habita. C. ne filius pro patre M. Steph. lib. 3. de jurid. p. 2. c. 7. 8. 9. & 10. per tot. Dn. Cothman. cons. Acad. 14. P. Greg. lib. 18. de Rep. cap. 7. Pacius de stud. privil. Eberh. Speckhan. cent. 2. dec. 1. q. 11. 12. & 13. & seqq. Quorum quædam brevissimis recensebo, studentes pro repræssaliis capi non possunt, Reb. pri. 150. M. Steph. d. c. 9. per tot. Habent exemptionem à vestigalibus, non solum pro persona, sed & libris & reliquâ suppellectile. Sixtinus de Reg. c. 8. n. 14. M. Steph. disp. de Acad. th. 29. & p. 2. lib. 3. de jurid. c. 8. n. 15. Rosenth. de feudis p. 1. c. 5. concl. 47. n. 1. lit. A. Reb. de privil. 146. p. 402. Aded ut Publicanus, qui eos coëgit, ad solvendum, capitali pœna puniatur. Reb. pr. 148. nec arcam aperire potest, nisi auctoritate magistratus. Reb. pr. 147. p. 407. Nec libri ejus vivis ex aliqua causa possunt auferri, Reb. pr. 113. p. 349. nec tacite oppignorantur libri inveci in domum conductam. Rebuff. pr. 19. p. 85. M. Steph. disp. de Acad. th. 36. Zasius ad §. Serviana ff. de Actionibus. n. 23. Schneid. ad §. serviana. n. 43. Scharodus ad rubr. C. de pign. & hypoth. n. 18. M. Steph. lib. 3. p. 2. c. 10. n. 41. de jurid. Et cum constet à Magistratus Municipalis dominio, potestate, & jurisdictione, studiosum exemptum esse, eiusque ordinarium magistratum Rectorem esse, Dn. Ernest. Cothm. Resp. Acad. 19. n. 7. M. Steph. lib. 3. part. 2. c. 11. n. 1. Sequitur sine Rectoris consensu, nec interdiu, nec noctu studiosum incarcerari posse, Dn. Ernest. Cothm. Resp. Ac. 5. per tot. aut si furtum commisit, pœna laquei in gladii commutari potest, cum nihil interfit, humine an sublimi putrescat, gladiòne feriat, aut laqueo spiritus elidatur, utraq; pena est atrox, utraq; ultima, utraq; putidum illud Academ. membrum refecat, Vid. discursum veridicum & juridicum Rev. Concilij in Alma Academia Rostochiensis de criminali negotio castritiano. Dn. Ernest. Cothm. Cons. 50. Acad. per tot. Clar. §. fin. q. 60. r. 24. Tiraq. de Nob. c. 20. n. 107. M. Steph. de nob. scient. n. 19. lac. Benius. de privil. DD. part. 2. sum. 43. Vltimo addo, quod is, qui studiosum appellat pauperem, si id fecerit animo injuriandi, actione injuriarum teneatur. si creditores, 16. ff. de privil. cred. l. 19. ff. de injuriis. si non convicij, C. de injur. Existimationi enim & dignitati alicuius officit paupertatis objectio d. l. 16. & l. 6. C. de susp. tut. & Novell. 90. c. 1. Sed manum de tabula,

Confero

XXIX.

Confero me ad modum peregrinandi. Peregrinatio enim
 et fires difficilis, amara & multis periculis exposita, tamen ei, qui ad
 serump. gubernacula tandem aliquando sedere in animo habet,
 adeò necessaria, ut à me Vix dici, non dicam verbis exornari possit.
 De cuius utilitate & necessitate orationes non inelegantes, Nob. Dn. Fabianus
 ab Ostavo Eq. Bonus, amicus meus sing. hic Rostochij & Balthasarus Schimmel-
 pfenning. Argentorati habuerunt. Vid. etiam Iunium vol. 1. Orationum. p. 602.
 & seqq. ubi, an peregrinandum novem orationibus differit. Besold. cl. 2. diff. 1.
 th. 21. Hieron. Turler, lib. 1. de peregrin. c. 7. & duobus seqq. Iulius. Bell. Herm. po-
 lit. lib. 1. Hercul. odic. fol. 13. Herm. Kirchner. Oratione 5. & 6. Eberhardū à Weihe
 satius Waremundum ab Erenberch in versis literis tract. de success. prærog. B. 1.
 fac. 2. Lojss. tr. de arte peregrin. Illustriss. Principis ac Dn. Dn. Frid. Achil. Duc.
 Wurtem. &c. Consult. de provinciis Europæ fol. 13. & passim alibi Guaz. de
 civ. convers. lib. 2. p. 247. & seqq. Iunium p. 2. q. 44. in utr. part. Casum lib. 5.
 S. C. c. 60. p. 341. latè. Peregrinandum itaque, non, ut Plato voluit, lib. 12.
de LL. adimpleto anno 50. Besold. cl. 2. dis. 1. th. 23. lac. Marr. Cent. 5. dec. 4.
q. 9. Sed florente ætate & confirmato iudicio, Nec satis est, ut ple-
rique factitant, regiones, urbes, planities, montes, colles, valles,
castella, amphitheatra, templa, palatia, columnas, hortos, aqua-
ductus, &c: videre: Verum necessarium est statum uniuscujusque
Reip. modum gubernandi & parendi, vivendique leges, mores, natu-
ras populorum quam diligentissimè perspicere. Ergo requiritur,
ut sit bonus Politicus; ut possit status imperij dignoscere: Ethicus,
ut affabilitati, & taciturnitati, & aliis virtutibus studeat: Histori-
cus, ut res gestas eorum, ad quos peregrinationem instituit, sciat:
Antiquarius, ut si quæ antiqua & mirabilia, observet: Mathemati-
cus, ut recta via peregrinetur: urbes, castella cum fructu oculis u-
surpet, in orbem verset, depingat. Quoniam a, hæc omnia in ju-
venès non cadant, & ne inutiliter peregrinas invisant regiones:
Consilium est o, ut prius. cum doctis, qui multorum (liceat verba
Homeri ad Ulysses corrumpere) hominum mores & urbes vide-
re, converteretur, Historicos, Geographicos, Itineraria. Casp. Ens
Delicias Apodemicas &c: pervolvat, & ex iis brevissimis notatu
digna in urbe, & res gestas consignet. quam itineri se accingat, ut
curiosus de iis quæ legerit, inquirere possit. In itinere sedulus, mo-

Peregrinatio

22 73 8

destus, simulator & dissimulator interdum, non tamen in Theologi-
 cis: Humanus esto: omniaq; circumspēctē agito. An a, quis, quæri-
 tur, salva conscientia, concionibus, ritibus, missæ, & alijs ceremo-
 nijs & superstitionibus impijs, tam Calvini sequarum, quam Pontifi-
 ciorum, Anabaptistarum &c: interesse possit? Si id fiat ex ratione
 officij, non animo temerario, aut Hypocritico, applausibiliq; rectē
 affirmamus. *Winkelm. fasc. Th. Theolog. disp. 13. th. 6. & 7. Velften. in viri-*
da. Ethi. disp. 11. Corol. 9. Sagittari. Exerci. Exoter. 11. th. 2. lit. F. pag. 270.
Welften. Exe. Ethi. 11. q. 4. Christian. Mathiæ. part. 2. disp. 6. Polith. th. 34. Licet
Petrus Martyr. cl. i. L. com. c. 10. satis rigide contrarium asserat. Ex itine-
 re reversus cultiores mores si quos adsumpsisti, ne abjicias, nec pa-
 ternos fastidias, Omnibus enasci, ridiculo propinunt, qui, verba
 sunt Illust. Princ. ac Dn. Dn. Frid. Achil. consult. de Princip. inter
 Prov. Europæ. pag. 7. vix ē conspectu patriæ telluris in oras Digres-
si peregrinas. Si Galliam limis oculis aliquando adspexerunt; Gal-
 lica omnia. Si alterum pedem in Hispaniam, Hispanica omnia. Si
 in Anglia pernoctarunt, Anglica omnia, & undecunque tandem
 peregrē redierunt, peregrina omnia, mores, gestus, incessus, vesti-
 tum, ceremonias, linguā histrionica temeritate ac stultitia probant,
 jactitant, extollunt, Germanicis & paternis omnibus neglectis, fa-
 stiditis, rejectis, Cujusmodi histrionem, eumque Anglum Thomas
 Morus hoc Epigrammate graphice depinxit.

In q. 45. sicut
 Conscientia
 possit inter
 Sacerdotij &
 monij?

jactabant
 peregrina
 non-pallio

*Amicus & sodalis est Latus mihi,
 Britanniaq; natus, altusq; Insula:
 At cum Britannos Gallie cultoribus
 Oceanus ingens, lingua, mores, dirimant;
 Spernit tamen Latus Britannica omnia,
 Miratur, experitq; cuncta Gallica:
 Toga superbit ambulans in Gallica;
 Amatq; multum Gallicas lacernulas;
 Zonā, locello, atq; ense gaudet Gallico,
 Et calceis, & subligare Gallico.
 Toroq; deniq; apparatu Gallico.
 Nam & unum habet ministrum, eumq; Gallicum;
 Sed quem, licet velit, nec ipsa Gallia*

Tractare quiret plus, opinor, Gallicè:
 Sripendiꝝ nihil dat, atq; id Gallicè:
 Vestitq; tritū pannulis, & Gallicè hoc:
 Alit cibo parvo & malo, idq; Gallicè:
 Labore multo exercet, atq; hoc Gallicè:
 Pugnisq; crebro pulsar, idq; Gallicè:
 In cætu, & in via, & foro, & frequentia,
 Rixatur objurgaturq; semper Gallicè.
 Quid? Gallicè illud? imo semi-Gallicè.
 Sermonem enim, ni fallor, ille Gallicum
 Tam callet omnem, quam Latinum psittacus.
 Crescit tamen, sibiq; nimirum placet;
 Verbis tribus si quod loquatur Gallicis:
 Aut Gallicis si quid nequit vocabulis,
 Conatur id verbis licet non Gallicis
 Sonoq; saltem personare Gallico,
 Palato hiante, acutulo quodam sono,
 Et fœminæ instar garriontis molliter,
 Sed ore pleno, tanquam id impleant fœbæ;
 Balburicus videlicet suaviter,
 Pressis quibusdam literis, Galli quibus
 Ineprientes abstinent, nihil secus
 Quam vulpe gallus, rupibusq; navita.
 Sic ergo linguam ille & Latinam Gallicè,
 Et Gallicè linguam sonat Britannicam,
 Et Gallicè linguam refert Hispanicam,
 Et Gallicè linguam refert Lombardicam.
 Et Gallicè linguam sonat Germanicam,
 Et Gallicè omnem, præter unam Gallicam.
 Nam Gallicam solam sonat Britannicè. &c.

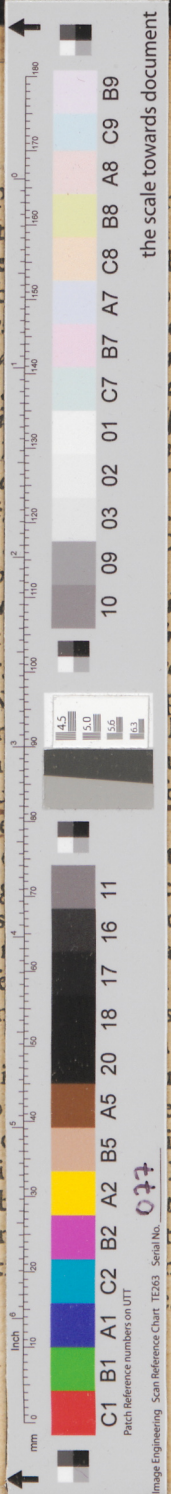
Quod non ineptè in plerosque Germanos dici potest; Ve-
 rum instituti memor, hujus disputationis ultimam
 lineam ducam.

XXIX.

Confero me ad modum peregrinandi. Per
 etires difficilis, amara & multis periculis exposit
 serump. gubernacula tandem aliquando federe
 adeo necessaria, ut à me Vix dici, non dicam verb
 De cuius utilitate & necessitate orationes non inelegante
 ab Ostavo Eq. Bonus. amicus meus (sing. hic Rostochij & Ba
 pseming. Argentorati habuerunt. Vid. etiam Iunium vol.
 & seqq. ubi, an peregrinandum novem orationibus differi
 th. 21. Hieron. Turler. lib. 1. de peregrin. c. 7. & duobus seqq.
 lit. lib. 1. Hercul. odic. fol. 13. Herm. Kirchner. Oratione 5. &
 satius Waremundum ab Erenberch-in versis literis) tract
 fac. 2. Lojss. tr. de arte peregrin. Illustriss. Principis ac Dn.
 Wurtem. &c. Consult. de provinciis Europæ fol. 13. & p
 civ. convers. lib. 2. p. 247. & seqq. Iunium p. 2. q. 44. in u
 S. C. c. 60. p. 341. latè. Peregrinandum itaque, non, ut
de LL. adimpleto anno 50. Befold. cl. 2. dis. 1. th. 23. lac.
 q. 9. Sed florente atate & confirmato iudicio. N
 rique factitant, regiones, urbes, planities, mor
 castella, amphitheatra, templa, palatia, column
 ductus, &c; videre: Verum necessarium est statu
 Reip. modum gubernandi & parendi, vivendi que
 turas populorum quam diligentissimè perspicer
 ut sit bonus Politicus; ut possit status imperij dig
 ut affabilitati, & taciturnitati, & aliis virtutibus
 cus, ut res gestas eorum, ad quos peregrinatione
 Antiquarius, ut si quæ antiqua & mirabilia, obse
 cus, ut recta via peregrinetur: urbes, castella cur
 surpet, in orbem verset, depingat. Quoniam a.
 venes non cadant, & nè inutiliter peregrinas i
 Consilium est o, ut prius. cum doctis, qui multo
 Homeri ad Ulysem corrumpere) hominum mo
 re, conversetur, Historicos, Geographicos, Iti
 Delicias Apodemicas &c: pervolvat, & ex iis b
 digna in urbe, & res gestas consignet. quam itin
 curiosus de iis quæ legerit, inquirere possit. In it

R 3

Peregrinatio

aim
 i ad
 ber,
 llit.
 enus
 nel-
 602.
 ff. 1.
 po-
 eihe
 B. 1.
 Duc.
 de-
 ib. 5.
 12.
 c. 4.
 ple-
 les,
 uæ-
 que
 na-
 tur,
 cus,
 ori-
 at:
 atis
 s u-
 ju-
 nes:
 erba
 ide-
 Ens
 tatu
 , ut
 no-
 stus